

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἔτος 63 – Τεύχος 2

Φεβρουάριος 2014

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑ τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος κ. ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ
ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ: Κλάδου Ἐκδόσεων τῆς Ἐπικοινωνιακῆς καί Μορφωτικῆς
Ἰπηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος
ΕΚΔΟΤΗΣ: Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Κηφισίας κ. Κύριλλος
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ: Ἀλέξανδρος Ἰ. Κατσιάρας

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ 2011 ΜΕ ΔΙΕΤΗ ΘΗΤΕΙΑ: πρωτοπρ. Κωνσταντῖνος Καραϊσαρίδης, καθηγητής Θεολογικῆς Σχολῆς
Α.Π.Θ., ἀρχιμ. Δαμασκηνός Πετράκος, πρωτοπρ. Αντώνιος Καλλιγέρης, πρωτοπρ. Χριστόδουλος Μπίθας, πρωτοπρ. Δημή-
τριος Θεοφίλου, καθηγ. Γεώργιος Φίλιας, – ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΥΛΗΣ: Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη, – ΕΙΚΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Ἀλέξαν-
δρος Κατσιάρας, – ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ ΚΕΙΜΕΝΩΝ: Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη, Κων. Χολέβας καί Βασίλειος Τζέροπος, – ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕ-
ΣΙΑ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ - ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ: Ἀποστολική Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἰπεύθυνος Τυπογραφείου: Χ. Κωβαῖος,
Ἰασίου 1 – 115 21 Ἀθήνα, Τηλ.: 210-7272.356 – Fax 210-7272.380. Τιμή τεύχους 1 € (γιά ὄσους δέν τό δικαιούνται δωρεάν).

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ:

Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21, ΑΘΗΝΑ Τηλ: 210 72.72.253, Fax: 210 72.72.251
e-mail: efimerios@ecclesia.gr

Ἐξώφυλλο: *Λίμνη Ἰωαννίνων*, Βούλα Παπαϊωάννου, 1950.

Ἐσωτερικά σχέδια: π. Σταμάτιος Σκλήρης.

Τὸ Περιοδικό «Ἐφημέριος» δὲν εὐθύνεται γιὰ τὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα τῶν ἀρθρογράφων του.

ΠΑΡΑΚΛΗΣΗ: Τὰ κείμενα τῶν συνεργατῶν νά μὴν ὑπερβαίνουν τίς 350 λέξεις ὅσον ἀφορᾷ στὴν πρώτη σελίδα
καί τίς 450 λέξεις γιὰ κάθε μία ἀπὸ τίς σελίδες πού ἔπονται.

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

Ἔτος 63

Φεβρουάριος 2014

Τεύχος 2

Περιεχόμενα

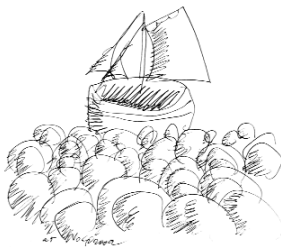
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΑΤΣΙΑΡΑ	
Εισοδικόν	3
π. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΦΩΤΗ	
Τό Εὐχαριστιακό ἦθος τῆς Ὁρθοδοξίας: ἐλπιδοφόρα μαρτυρία (Β') . .	4
ΠΡΩΤ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ	
Ποιά ἢ σημασία τῆς μεσσιανικῆς ὁμολογίας τοῦ Πέτρου;	8
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ Ι. ΣΚΑΛΤΣΗ	
Καιροί προσευχῆς καί καινή κτίση	9
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Σ. ΚΑΡΙΩΤΟΓΛΟΥ	
Βασικά θέματα τῆς κατήχησης: Ἐγώ καί ὁ κόσμος	12
ΑΡΧΙΜ. ΝΙΚΑΝΟΡΟΣ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ	
Κυριακή Δ' Νηστειῶν	14
ΠΡΩΤ. ΣΩΤΗΡΙΟΥ Ο. ΑΘΑΝΑΣΟΥΛΙΑ	
Ἡ διδασκαλία τῶν Πεντηκοστιανῶν γιά τήν «ἀρπαγή τῆς Ἐκκλησίας»	16
ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΝΑΤΟΛΙΚΙΩΤΟΥ	
Ἐρωταποκρίσεις ἐπί τοῦ ἰσχύοντος τυπικοῦ	18
ΠΡΩΤ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΚΑΛΛΙΑΝΟΥ	
Κάποιες πρῶτες σκέψεις μέ ποιμαντική προοπτική	20
ΣΤΑΥΡΟΥ Γ. ΓΟΥΛΟΥΛΗ	
Μεγάλη Τεσσαρακοστή: ἀρχή κοσμογονίας	22
ΠΡΩΤ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Α. ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΥ	
Σύγχρονοι πολέμιοι τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου	22
ΣΥΝΑΞΑΡΙΟΝ	
Ἡ ἅγια Παρθένα ἡ Ἐδεσσαία	25
Ἡ Βιβλιοθήκη τοῦ Ἐφημερίου	26
Βιβλιοπαρουσίαση	27
Μηνολόγιο	30
Ἐφημεριακά	32

«Ἐσύ πού εἶσαι γεωργός τῆς πνευματικῆς γῆς βάλε μέσα στό καλλιεργήσιμο χωράφι τοῦ νοῦ τό ἀλέτρι τῆς διδασκαλίας· ἔπειτα μαζί μέ τά σπέρματα τῶν αἰρετικῶν διδασκαλιῶν πού ἔχουν σπαρῆ ἐνωρίτερα, ξερρίζωσε καί τό φυτό τῶν ἰουδαϊκῶν καί ἑλληνικῶν παραπλανητικῶν λόγων, ὥστε ἀφοῦ καθαρίσεις τήν ψυχή, σπείρεις ἔπειτα τά ἅγια σπέρματα τῆς πίστεως, τήν εὐφροσύνη τῆς ἐλπίδας, τά γλυκά κεράσματα τῆς ἀγάπης· διότι δέν ἔδωσε ὁ Θεός ἐξουσία μόνον στόν Ἱερεμία νά καταστρέψῃ –νά ξεθεμελιώσῃ τά χειρότερα καί νά φυτεύσῃ τά καλύτερα, ἀλλά καί σέ σένα, μέ τά λόγια: Νά, ἔβαλα στό στόμα σου τά λόγια μου· νά, σέ τοποθέτησα σήμερα πάνω σέ ἔθνη καί βασιλεία, γιά νά ἐκριζώνεις καί κατασκάβεις καί καταστρέφεις καί νά ξαναχτίζεις καί νά φυτεύῃς πυκνά.

Ξερρίζωσε λοιπόν τά ἅγρια σκιρτήματα τῆς ἀκολασίας καί φύτεψε τά ἅγια παραδείγματα τῆς καθαρότητος, ξεθεμελίωσε τήν φυτεία τοῦ πονηροῦ καί φύτεψε βαθιά τό πολίτευμα τοῦ Χριστοῦ· κατάστρεψε τά διδάγματα πού πρέπει νά ἀποφεύγονται καί μνημόνευσε ὅσα ἀπό τά νοήματα εἶναι ἄξια προσοχῆς.

Κάνοντας αὐτά, κι ἂν θλίβεσαι, ἔχε ὑπομονή, κι ἂν διώκεσαι, μήν χάνεις τό κουράγιο σου, κι ἂν πεινᾷς, μήν ἐγκαταλείπεις τό ἔργο· ἀλλά ὑπόμενε μέ προθυμία ὅλα, γιά χάρι τῆς ἀποκτήσεως τῆς μακαριότητος τοῦ Παραδείσου, πού ἐλπίζεις».

(Ἀπόσπασμα ἀπό τόν Λόγο
τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου
«Περί Ἐλπίδος», (Ἐπιμέλεια: Ἀρχιμ. Ἰουστίνος Μπαρδάκας),
Ἔκδοση Ἰ. Μ. Φλωρίνης, Πρεσπῶν καί Ἑορδαίας,
Φλώρινα 2012, σσ. 51-52)

Σεβαστοί πατέρες,

στό τεύχος του Φεβρουαρίου θά διαβάσετε στά *Προσόμοια* τό δεύτερο μέρος τῆς συνεργασίας τοῦ π. Γεωργίου Φώτη «Εὐχαριστιακό ἦθος τῆς Ὁρθοδοξίας: ἐλπιδοφόρα μηνύματα», τό ὁποῖο ἀρχίζει μέ συμπυκνωμένη μία πολύ σημαντική πρόσκληση: «Οἱ χριστιανοί τῆς ἐποχῆς μας καλοῦνται πρῖν ἀπό ὅλα καί ἐπειγόντως νά ἐμφυσήσουν τή διάσταση τῆς ἀσκήσεως μέσα στήν ἀμετρη ἀνάπτυξη τῆς ἐποχῆς μας». Στή στήλη *Τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι*; ὁ π. Κωνσταντῖνος Παπαθανασίου δίνει ἀπάντηση στό ἐρώτημα «Ποιά ἡ σημασία τῆς μεσσιανικῆς ὁμολογίας τοῦ Πέτρου;», στή στήλη *Πρός Ἐκκλησιασμόν* ὁ κ. Παναγιώτης Σκαλτσῆς κάνει ἕνα σύντομο σχόλιο στήν ἡμερονύκτιο λατρεία μέ τόν τίτλο «Καιροί προσευχῆς καί καινή κτίση» καί στή στήλη *Πρός Κατήχησιν* ὁ κ. Ἀλέξανδρος Καριώτογλου ἔχει ὡς θέμα «Εἶγώ καί ὁ κόσμος», πού θά ἀποτελέσει τό νέο πλαίσιο τοῦ θεματός του.

Ὁ π. Νικάνωρ Καραγιάννης ἀναλύει στή *Διακονία τοῦ Λόγου* τό Εὐαγγελικό ἀνάγνωσμα τῆς Κυριακῆς 30 Μαρτίου, ὅπου γίνεται ἀναφορά στήν ἀξία τῆς προσευχῆς, ὁ π. Σωτήριος Ο. Ἀθανασοῦλιας στή στήλη *Πρός Διάκρισιν* ἀναφέρεται στήν κεντρική «Διδασκαλία τῶν Πεντηκοστιανῶν γιά τήν “ἀρπαγή τῆς Ἐκκλησίας”» καί στό *Τυπικαρεῖον* ὁ κ. Διονύσιος Ἀνατολικιώτης καταγίνεται μέ «Ἐρωταποκρίσεις ἐπί τοῦ ἰσχύοντος τυπικοῦ».

Ὁ π. Κωνσταντῖνος Καλλιανός στίς *Ἐφημεριακές Ἰχνηλασίες* διατυπώνει κάποιες πρῶτες σκέψεις μέ ποιμαντική προοπτική, ὁ κ. Σταῦρος Γουλούλης στό *Ἀγριέλαιον εἰς καλλιέλαιον* ἔχει θέμα «Μεγάλη Τεσσαρακοστή: ἀρχή κοσμογονίας» καί ὁ κ. Σταῦρος Τερζῆς καταγράφει τίτλους βιβλίων πού σᾶς ἐνδιαφέρουν στή *Βιβλιοθήκη τοῦ Ἐφημερίου*. Ἡ κ. Α. Ἰ. Χατζηφώτη παρουσιάζει καινούριες ἐκδόσεις στή *Βιβλιοπαρουσίαση* καί πολλές εἰδήσεις στό *Μηνολόγιο*. Τό τεύχος συμπληρώνεται μέ νέα συνεργασία τοῦ π. Γεωργίου Βαμβακίδη στά *Ἐφημεριακά* σχετικά μέ τήν «Παροχή ἀναρρωτικῆς ἀδείας σέ Κληρικούς».

Ἀλέξανδρος Κατσιάρας,
Διευθυντής Σύνταξης

Τό Εὐχαριστιακὸ ἦθος τῆς Ὁρθοδοξίας: ἐλπιδοφόρα μαρτυρία (Β')

π. Δημητρίου Φώτη,
Ἱερέως καὶ διδασκάλου, Ἱ. Μητρόπολις Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσσῶν

3. Ἀσκητικὸ ἦθος καὶ σύγχρονη ἐποχή

Οἱ χριστιανοὶ τῆς ἐποχῆς μας καλοῦνται «πρὶν ἀπ' ὅλα καὶ ἐπειγόντως νά ἐμφυσήσουν τή διάσταση τῆς ἀσκήσεως μέσα στήν ἄμετρη ἀνάπτυξη τῆς ἐποχῆς μας»¹. Ὁ ἀσκητικὸς καὶ ὀλιγαρκῆς τρόπος ζωῆς εἶναι θετική πρόκληση γιὰ τόν σύγχρονο ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος, ζώντας σέ παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον, δέν μπορεί νά διακρίνει τόν ἀληθινὸ τρόπο στάσης καὶ σχέσης ἔναντι τῆς ὑλικῆς δημιουργίας. Ἡ υιοθέτηση ἀπὸ τόν σύγχρονο ἄνθρωπο τοῦ ἀσκητικοῦ τρόπου ζωῆς, ὁ ὁποῖος εἶναι βαθύτατα ἀντικαταναλωτικός, μπορεί νά συμβάλει στή θεραπεία τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος ἀπὸ τίς πληγές, τίς ὁποῖες οἱ ἄνθρωποι ἔχουν συσσωρεύσει σ' αὐτό, στήν πορεία τοῦ χρόνου.

Ἡ ἄσκηση ὡς πράξη ἐλευθέρης αὐτοπαραίτησης τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τίς τεχνητές ἀνάγκες καὶ τίς περιττές ἀπαιτήσεις καθίσταται ὁ ἐνδεδειγμένος τρόπος ἀντιμετώπισης τῆς ὑλικῆς δημιουργίας. Ἡ ἀσκητικὴ ζωὴ, δίδοντας προτεραιότητα στή σχέση καὶ στήν κοινωνία μέ τήν κτίση καὶ ὄχι στήν ἀτομικὴ ἐπιβίωση τοῦ ἀνθρώπου, ἀρνεῖται τήν παράχρηση καὶ τήν καταναλωτικὴ μανία τῶν σύγχρονων δυτικῶν κοινωνιῶν. Τό σχῆμα «παράγω-καταναλώνω», τό ὁποῖο κυριαρχεῖ στίς σημερινές «ἀνοιχτές» κοινωνίες καὶ οἰκονομίες –καὶ τό ὁποῖο λειτουργεῖ καταναγκαστικά ἀρκετές φορές προκειμένου νά μὴν διαταραχθεῖ ἡ πρόοδος καὶ ἡ εὐημερία τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἀριθμῶν– ἀντίκειται ριζικά στό ἀσκητικὸ ἦθος τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας.

Τό ἀσκητικὸ ἦθος πού πρεσβεύει ἡ Ἐκκλησία ἀποτελεῖ μέρος τοῦ εὐχαριστιακοῦ ἦθους τῆς. Ἡ ἄσκηση δέν ἀποσκοπεῖ στήν ταλαιπωρία καὶ ἀφανισμό τοῦ προσώπου, ἀλλὰ ἐκφράζει ἀκριβῶς τήν ἐλευθερία τοῦ προσώπου, προκειμένου νά ὑπερβεῖ τή βιολογικὴ ζωὴ, ἡ ὁποία συνεχῶς ρέπει πρὸς τή φθορά καὶ τόν ἀφανισμό. Ἡ ἄσκηση ἀποσκοπεῖ στό νά μεταμορφώσει καὶ νά ἀνακαινίσει τή φύση ἀπὸ τούς περιορισμούς τῆς ἀτομικῆς αὐτοτέλειας. Μέ ἄλλα λόγια, ἡ ἄσκηση εἶναι ἡ πάλη τοῦ προσώπου μέ τήν αὐτονομημένη φορὰ τῆς μεταπτωτικῆς φύσης του. Τό ὀρθόδοξο ἀσκητικὸ ἦθος ἐκκινεῖ ἀπὸ τήν εὐχαριστιακὴ θεώρηση τοῦ κόσμου καὶ τῆς ζωῆς καὶ δέν σχετίζεται μέ τή νομικὴ ἀντίληψη τῆς ἀτομικῆς ἀρετῆς, τίς ἀξιόμισθες πράξεις ἢ τήν ἠθικὴ πειθαρχία γιὰ λόγους κοινωνικῆς ἢ θρησκευτικῆς εὐπρέπειας. Τό ἀσκητικὸ ἦθος δέν συνιστᾶ ἀτομικὸ ἀλλά κατ' ἐξοχὴν ἐκκλησιαστικὸ γεγονός. Καὶ αὕτη

ἀκόμη ἢ ἐπίγνωση τῆς ἀποτυχίας τοῦ προσώπου νά ὑπερβεῖ τή βιολογική του ὑπόσταση ἐντάσσεται στό ἦθος τῆς ἀσκήσης. Ἡ ἐπίγνωση αὐτή δέν ὀδηγεῖ στήν ἀπελπισία καί στήν παραίτηση, ἀλλά στό εὐχαριστιακό καί ἀσκητικό ἦθος τῆς μετάνοιας².

Τό ἀσκητικό ἦθος ἀφορᾷ στόν ὅλο ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος ἀγωνίζεται καθημερινά καί ἀσκεῖται μέσῳ τῶν ἐπιλογῶν τῆς ἐλευθερίας του, προκειμένου νά μεταμορφωθεῖ ἀπό ἀπρόσωπο ἄτομο σέ ἀνθρώπινο πρόσωπο. Σκοπός τῆς ὑπαρξῆς του εἶναι ἡ πραγμάτωση τῆς σωτηρίας, τῆς θέωσης. Δέν εἶναι ἀτομική προσπάθεια ἐγκλωβισμένη στόν ἑαυτό της. Εἶναι προσωπικός ἀγώνας πού ἐξακτινώνεται πρὸς ὅλους καί συνιστᾷ ἐκκλησιαστικό γεγονός, προσωπική προσπάθεια πού ἔχει ὡς ἀντίκρισμα τό κοινωνικό ἄνοιγμα τοῦ προσώπου στή ζωὴ τῆς κοινότητας μέσα στή Θ. Εὐχαριστία. Ἀσκητικό ἦθος εἶναι ἡ ἀσκητική προσπάθεια ἐλαχιστοποίησης τῶν μεταπτώτικῶν παρενεργειῶν τοῦ προσώπου, ὥστε νά κατορθωθεῖ ἡ ἐν Χριστῷ ἀγαπητική συνύπαρξη μέ ὅλα τὰ ἄλλα πρόσωπα-μέλη τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ. Εἶναι τό ἀγώνισμα τῆς ἐλευθερίας, τῆς μετάνοιας, τῆς ταπείνωσης καί τῆς ἀγάπης μέ σκοπὸ τὴν προσωπική εἰσαγωγή μας στή θεωμένη κοινωνία τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ³.

Ἡ ἔλευση τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀδιανόγητη χωρὶς τό πέρασμα τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ προηγουμένως ἀπὸ τὴν «κάθαρση» τῶν πειρασμῶν, τῶν θλίψεων καί τοῦ θανάτου. Ὁ ἴδιος ὁ Μεσσίας ἔπρεπε νά περάσει ἀπὸ αὐτὰ γιὰ νά φέρει τὴ Βασιλεία καί ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ πρέπει νά κάνει τό ἴδιο⁴. Ἡ προειδοποίηση τοῦ εὐαγγελιστῆ Ἰωάννη νά μὴν παραμείνουν οἱ ἄνθρωποι θεατές τῆς συντελούμενης παράχρησης τοῦ ὑλικοῦ κόσμου, βρίσκει τὴν τέλεια ἔκφρασή της στό εὐχαριστιακό-ἀντικαταναλωτικό-ἦθος, τό ὁποῖο διαφυλάσσει ἡ ὀρθόδοξη ἀσκητικὴ Παράδοση. Ἡ ὑλικὴ δημιουργία καί τὰ θετικὰ τεχνολογικά ἐπιτεύγματα τοῦ ἀνθρώπου, σύμφωνα μέ τὸν προφητικό λόγο τοῦ μαθητῆ τῆς ἀγάπης, δέν θά καταστραφοῦν, ἀλλά θά ἀνακαινισθοῦν, ὥστε νά ἀνταποκριθοῦν στόν ἀρχικό σκοπὸ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου ἀπὸ τὸν Θεὸ καί στήν προσδοκώμενη ἐσχατολογικὴ ἀποκατάστασή του⁵.

4. Εὐχαριστιακό ἦθος καί οἰκολογικὴ συνείδηση

Τό Εὐχαριστιακό ἦθος μπορεῖ νά δώσει ἀπάντηση καί σέ ἕνα ὀξύ πρόβλημα τῶν ἡμερῶν μας, τό οἰκολογικό πρόβλημα. Σύμφωνα μέ τὸν καθηγητὴ Χρῆστο Γιανναρᾶ, τό οἰκολογικό πρόβλημα εἶναι γέννημα τοῦ καταναλωτικοῦ τρόπου τοῦ βίου. Οἱ ἄνθρωποι τῆς νεωτερικότητας ξέρουμε μόνο νά καταναλώνουμε (νά κατέχουμε, νά κυριαρχοῦμε, νά εὐφραίνομαστε), ὄχι νά σχετιζόμαστε, ὄχι νά κοινωνοῦμε. Σκεπτόμαστε, ὀμιλοῦμε καί ὀργανώνουμε τὴ ζωὴ μας μέ βάση τό «δικαίωμα», δηλαδή τὸν ἀτομοκεντρισμό, τὴ θωράκιση τοῦ ἐγώ⁶.

Γιὰ νά ἐντοπιστεῖ ἡ ρίζα τοῦ οἰκολογικοῦ προβλήματος καί νά ἐπέλθει ἡ ὀριστική λύση του εἶναι ἀνάγκη νά ἐπιστρέψουμε στήν ἀρχικὴ ἔννοια τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Ὅπως, ἐπισημαίνει ὁ Μητροπολίτης Περγᾶμου Ἰωάννης, ὅλες οἱ ἀρχαῖες Λειτουργίες, ἰδιαίτερα στήν Ἀνατολή, περιλαμβάνουν καθαγιασμό τῆς ὑλῆς καί τοῦ χώρου. Ἐκτός ἀπὸ τὸν ἄρτο καί τὸν οἶνο, ἡ ἀρχαία Λειτουργία προσπαθοῦσε νά

ἀπευθυνθεῖ σέ ὅλες τίς αἰσθήσεις τοῦ ἀνθρώπου μέσα ἀπό τό λειτουργικό γεγονός: στήν ὄραση μέ τίς εἰκόνες καί τά ἄμφια, στήν ἀκοή μέ τούς ὕμνους καί τίς ψαλμωδίες, στήν ὄσφρηση μέ τήν ὄσμή τοῦ λιβανιοῦ. Ἐπιπλέον, οἱ Εὐχές τῆς Λειτουργίας «ὑπέρ εὐκρασίας ἀέρων, εὐφορίας τῶν καρπῶν τῆς γῆς...» τοποθετοῦν τή Λειτουργία στήν καρδιά τῆς δημιουργίας. Ἐπίσης, ὅλες οἱ ἀρχαῖες Λειτουργίες φαίνεται νά μὴν ἔχουν ὡς κέντρο τους τόσο τόν καθαγιασμό τῶν δώρων –καί ἀκόμη λιγότερο τήν ψυχολογική ἀνάμνηση τοῦ Σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ– ὅσο τήν ἀναφορά τῶν δώρων τοῦ ἄρτου καί τοῦ οἴνου στόν Δημιουργό Πατέρα, δηλαδή στήν Ἐναφορά. Ὁ ἄνθρωπος ἐκπροσωπώντας ὀλόκληρη τή δημιουργία προσφέρει (ἀναφέρει) τά δῶρα τῆς φύσης στόν Θεό⁷.

Ὁ ἄνθρωπος καλεῖται ἀπό τόν Θεό νά γίνει ὁ ἱερέας τῆς δημιουργίας καί ἡ ἐλπίδα τῆς κτίσης⁸. Ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖ τόν «ἱερέα τῆς δημιουργίας» καί εἶναι ἐκεῖνος πού καλεῖται νά συμπεριφερθεῖ στόν κόσμο ὄχι μόνο μέ σεβασμό, ἀλλά καί μέ δημιουργικότητα, ἔτσι ὥστε τά μέρη του νά ἀποτελέσουν ἓνα ὅλον καί αὐτό τό ὅλον νά ὑπερβεῖ τά ὄριά του ἐρχόμενο σέ σχέση μέ τόν Θεό⁹. Προκειμένου νά ἐπιβιώσει τό κτιστό, φύση καί ἄνθρωπος, πρέπει ἀνάμεσα στό κτιστό καί στό ἄκτιστο νά μὴν ὑπάρχει καμία ἀπόσταση, κανένας χωρισμός. Τό κτιστό, γιά νά ζήσει, πρέπει νά βρῖσκεται σέ διαρκῆ καί ἀδιάκοπη (ἀδιαίρετη) σχέση μέ κάτι τό ἄκτιστο, νά καλύπτει ἔτσι τό διάστημα, πού ἀναπόφευκτα πηγάζει ἀπό τήν κτιστότητα, νά κοινωνεῖ καί νά ἀναφέρεται συνεχῶς πρός τό ἄκτιστο, γιατί ἀλλιῶς ἡ αὐτονόμηση τοῦ κτιστοῦ θά ὀδηγήσει στό θάνατό του, ἀφοῦ ὁ θάνατος ἀποτελεῖ ἐγγενές χαρακτηριστικό τῆς κτιστότητας¹⁰.

Τό οικολογικό πρόβλημα, τό ὁποῖο γίνεται τόσο ἀπειλητικό γιά τή δημιουργία τοῦ Θεοῦ, ὀφείλεται σέ μία κρίση μεταξύ τοῦ ἀνθρώπου καί τῆς ἐτερότητας τῆς ὑπόλοιπης δημιουργίας. Ὁ ἄνθρωπος δέν σέβεται τήν ἐτερότητα αὐτοῦ πού δέν εἶναι ἀνθρώπινο. Τεῖνει νά τό ἀφομοιώσει στόν ἑαυτό του. Αὐτή εἶναι ἡ αἰτία τοῦ οικολογικοῦ προβλήματος. Στήν προσπάθειά του νά λύσει τό οικολογικό πρόβλημα, ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νά πέσει στήν παγανιστική θέση νά ἀφομοιώσει τόν Ἄνθρωπο στή φύση. Ἡ Ὁρθοδοξία ἔχει τήν ἀπάντηση στό πρόβλημα αὐτό: Ἡ φύση εἶναι τό «ἄλλο», τό ὁποῖο ὁ Ἄνθρωπος καλεῖται νά φέρει σέ κοινωνία μέ τόν ἑαυτό του, καταφάσκοντάς την ὡς «καλήν λίαν», μέσω τῆς προσωπικῆς δημιουργικότητας. Στήν Εὐχαριστία τά φυσικά στοιχεῖα τοῦ ἄρτου καί τοῦ οἴνου καταφάσκονται σέ τέτοιο βαθμό, ὥστε ἀναδεικνύονται Σῶμα καί Αἷμα Χριστοῦ μέσα στό γεγονός τῆς κοινωνίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος¹¹. Ἡ Θεία Λειτουργία μεταμορφώνει τόν χρόνο, τόν χῶρο, τίς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων μεταξύ τους καί τίς σχέσεις του μέ τήν κτίση. Ὁ εὐχαριστιακός χαρακτήρας της κάνει τούς πιστούς νά δέχονται τή ζωή, τούς καρπούς τῆς ἐργασίας τῶν συνανθρώπων τους καί τή φύση ὀλόκληρη ὡς δῶρα τῶν συνανθρώπων τους ἀλλά πρωτίστως τοῦ Θεοῦ. Αὐτά τά δῶρα νιώθουν τήν ἀνάγκη νά τά ἀντιπροσφέρουν ὅλοι πρός ὅλους καί στή συνέχεια ὅλοι μαζί στόν Θεό. Ἔτσι, διατηρεῖται ἡ ζωτική ἐνότητα μεταξύ κτιστοῦ καί ἄκτιστου, ἡ τόσο ἀπαραίτητη γιά τήν ἐπιβίωση τοῦ πρώτου.

Τό «λειτουργικό ἦθος» προτρέπει τούς ἀνθρώπους τῶν σύγχρονων κοινωνιῶν νά ἀντισταθοῦν δυναμικά στά φαινόμενα τῆς μόλυνσης τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος, τῆς κατασπατάλησης τῶν φυσικῶν πόρων καί γενικότερα τῆς καταδυνάστευσης τῆς ὑλικῆς δημιουργίας. Οἱ ἄνθρωποι καλοῦνται νά ἀντικρίσουν τήν ὑλική δημιουργία ὡς μία ἱερή πραγματικότητα, τήν ὁποία ὀφείλουν νά προστατεύουν, ὥστε νά ἀναδείξουν τό τελικό της σχέδιο, τό σκοπό καί τόν προορισμό της. Ὁ κόσμος εἶναι κίνηση, εἶναι μία δυναμική πραγματικότητα. Δέν ἀνακυκλώνεται οὔτε ἀναπαράγεται αἰώνια. Ὅπως ἡ βυζαντινὴ Θεία Λειτουργία, ἔτσι κι αὐτός εἶναι μία κίνηση πρὸς ἓνα τέρμα, ἓναν τελικό σκοπό¹².

Στὴν Εὐχαριστία τό κριτήριο τῆς οικολογικῆς συνείδησης εἶναι ἡ ἐπιθυμία «γενηθῆτω τό θέλημά σου» καί ὄχι ἡ αὐτόνομη καί ἐγωκεντρικὴ ἀπαίτηση τοῦ ἀνθρώπου στὴν κατεύθυνση τοῦ «διεκδικῶ», «ἀπαιτῶ», «θέλω». Ἔτσι, ἡ οικολογία τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ εὐχαριστιακὴ νοηματοδότηση καί χρῆση τοῦ κόσμου¹³. Ἡ διάσωση τῶν σημερινῶν δημιουργημάτων τοῦ ἀνθρώπου, ἡ πρόσληψη τῶν ἀντικειμενικῶν ἐπιστημονικῶν, τεχνολογικῶν καί φιλοσοφικῶν δεδομένων τῆς ἐποχῆς μας, καθὼς καί τό ἔργο τῆς ἄσκησης καί τῆς προσευχῆς πού ὀδηγοῦν στὸν ἁγιασμό καί στή σωτηρία τοῦ κόσμου, ἐνοποιοῦνται καί ἀνακεφαλαιώνονται μέσα στή Θεία Λειτουργία πού συνιστᾷ τό κατ' ἐξοχὴν ἔργο τῆς ἀνθρώπινης κοινότητος συναγμένης ἐν εἰρήνῃ μπροστά στό Θρόνο τοῦ Δημιουργοῦ της¹⁴.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. ΠΑΝ. ΝΕΛΛΑ, «Οἱ χριστιανοὶ μέσα στὸν κόσμο», *Σύναξη*, τεῦχος 13, Ἰανουάριος-Μάρτιος 1985, σ. 23.
2. ΣΤ. ΓΙΑΓΚΑΖΟΓΛΟΥ, «Τό Ὁρθόδοξο "ἦθος"», ὁ.π., σ. 271.
3. ΠΑΜΦ. ΓΙΑΠΙΤΖΑΚΗ, Ἀρχιμ., «Τό Ὁρθόδοξο ἦθος - Εὐχαριστιακὸ καί ἀσκητικὸ ἦθος», *Ὅσιος Νίκων ὁ Μετανοεῖτε*, τεῦχος 155, σσ. 97-101.
4. ΙΩ. ΖΗΖΙΟΥΛΑ, Μητρ. Περγάμου, «Εὐχαριστία καί Βασιλεία τοῦ Θεοῦ», *Σύναξη*, τεῦχος 49, Ἰανουάριος-Μάρτιος 1994, σ. 15.
5. Βλ. Ἄπ. 8.7-12· 9.1-21· 16.1-21.
6. ΧΡ. ΓΙΑΝΝΑΡΑ, «Τό δυσδιάκριτο παράλογο τῆς οικολογίας», *Καθημερινή*, 16/12/2007, διαθέσιμο στὸν διαδικτυακὸ τόπο http://news.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_columns_2_16/12/2007_252710, στίς 7-2-2011.
7. ΙΩ. ΖΗΖΙΟΥΛΑ, Μητρ. Περγάμου, *Ἡ κτίσις ὡς Εὐχαριστία*, ὁ.π., σσ. 59-61.
8. ΙΩ. ΖΗΖΙΟΥΛΑ, Μητρ. Περγάμου, «Τό βιβλίον τῆς Ἀποκάλυψης καί τό Φυσικὸ Περιβάλλον» στὸ *Ἀποκάλυψη καί Περιβάλλον 95-1995 μ.Χ.*, Συμπόσιο τῆς Πάτμου 1, 20-27 Σεπτεμβρίου 1995, ἐπιμ. ἔκδ. S. Hobson-J. Lubchenco, μτφρ. Ρένα Καρακατσάνη, Ἐκδόσεις-Διαφημίσεις, Φεβρουάριος 1997, σσ. 34-35.
9. ΧΡ. ΓΙΑΝΝΑΡΑ, *Τὸ ἀλφαβητάρι τῆς πίστεως*, ἐκδ. Δόμος, Ἀθήνα 1991, σ. 78.
10. ΙΩ. ΖΗΖΙΟΥΛΑ, Μητρ. Περγάμου, «Χριστολογία καί ὑπαρξή», *Σύναξη*, τεῦχος 2, Ἄνοιξη 1982, σ. 17.
11. Στό ἴδιο, σσ. 14-15.
12. ΙΩ. ΖΗΖΙΟΥΛΑ, Μητρ. Περγάμου, «Ἀποκάλυψη καί φυσικὸ Περιβάλλον», *Σύναξη*, τεῦχος 56, Ὀκτώβριος-Δεκέμβριος 1995, σ. 19.
13. ΧΡ. ΓΙΑΝΝΑΡΑ, «Φύση καί Ἱστορία στὴν Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννη», *Σύναξη*, τεῦχος 56, Ὀκτώβριος-Δεκέμβριος 1995, σ. 46.
14. Π. ΝΕΛΛΑ, «Οἱ χριστιανοὶ μέσα στὸν κόσμο», ὁ.π., σ. 24.

46. Ποιά ἡ σημασία τῆς μεσσιανικῆς ὁμολογίας τοῦ Πέτρου;

Πρωτ. Κωνσταντίνου Παπαθανασίου,
Ἐφημ. Ἰ.Ν. Κοιμ. Θεοτόκου Παλαιῦ Φαλήρου, Ἰ.Μ. Νέας Σμύρνης

ΜΕΤΑ τὴ διήγηση πολλῶν θαυμάτων καὶ παραβολῶν ἀπὸ τὸ κατά Μᾶρκον εὐαγγέλιο, μέσα ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀποκαλύπτεται τὸ μυστήριον τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, τὸ 8^ο κεφ. καταγράφει τὴν ὁμολογία τοῦ Πέτρου ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ Μεσσίας (στ. 29). Ἔσδουμε ὀρισμένα βασικά εἰσαγωγικά σημεῖα τῆς:

Α. Ἡ ὁμολογία τοῦ Πέτρου συνιστᾷ τὴν ἀπάντησή του στὸ ἐρώτημα πού ἔθεσε ὁ Ἰησοῦς στοὺς μαθητές του, λέγοντάς τους «σεῖς ποιὸς λέτε ὅτι εἶμαι;» (Μκ. 8,29). Εἶχε ἀμέσως προηγηθεῖ τὸ γενικότερο ἐρώτημα «τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι;». Καὶ τώρα, στὸ εἰδικότερο ἐρώτημα τοῦ Ἰησοῦ πρὸς τοὺς μαθητές του, πρῶτος καὶ ἐξ ὀνόματος τῶν λοιπῶν ἀπαντᾷ ὁ Πέτρος, γεγονός πού φανερώνει ἀφ' ἑνός τὸν ἐνθουσιώδη χαρακτήρα του καὶ ἀφ' ἑτέρου τὴ θερμότητα τῆς πίστεως του.

Β. Ἡ ὅλη σκηνὴ διαδραματίζεται ἀφ' ὅτου ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθητές του βγῆκαν στὰ χωριά τῆς Καισάρειας τοῦ Φιλίππου. Πρόκειται γιὰ τὴν περιοχὴ κοντὰ στὶς πηγές τοῦ Ἰορδάνη (καὶ στὸ ὄρος Ἐρμών), πού μετονομάστηκε ἀπὸ τὸν τετράρχη Φίλιππο ἀπὸ Πανιάδα (ἢ Πανεάδα) σὲ Καισάρεια. Ὁ συγκεκριμένος τοπικὸς προσδιορισμὸς μνημονεύεται μόνο ἀπὸ τοὺς Μᾶρκο καὶ Ματθαῖο (Μκ. 8,27· Μτ. 16,13), καθὼς θὰ λειτουργοῦσε ὡς «περισπασμὸς» στὴ

γεωγραφικὴ προοπτικὴ τοῦ Λουκᾶ, δηλ. στὴν πορεία τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τὴ Γαλιλαία πρὸς τὴν Ἱερουσαλήμ.

Γ. Τὸ περιεχόμενο τῆς ὁμολογίας τοῦ Πέτρου εἶναι ἀνώτερο καὶ ξεπερνᾷ ὅλες τίς δοθεῖσες ὡς τότε ἀπαντήσεις. Δὲν εἶχαν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι πού γνώρισαν τὸν Ἰησοῦ τὴν ἴδια εἰκόνα, ἀλλὰ θεωροῦσαν ὅτι ἦταν ὁ Ἰωάννης ὁ Βαπτιστής, ἢ ὁ Ἡλίας, ἢ ὁ Ἱερεμίας, ἢ ἕνας ἀπὸ τοὺς προφῆτες. Αὐτὴ ἡ διαφοροποίηση ἀπόψεων τοῦ λαοῦ ὑπερβαίνεται ἀπὸ τὴν ἀληθῆ ἀναγνώριση καὶ ξεκάθαρη ὁμολογία τοῦ Πέτρου: «Σὺ εἶ ὁ Χριστός» (Μκ. 8,29), «σύ εἶ ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος» (Μτ. 16,16), «τόν Χριστόν τοῦ Θεοῦ» (Λκ. 9,20).

Δ. Ἡ μεσσιανικὴ ὁμολογία τοῦ Πέτρου ἔχει σημαίνουσα σπουδαιότητα γιὰ τὴ συνοπτικὴ παράδοση καὶ γι' αὐτὸ καταγράφεται ἀπὸ ὅλους τοὺς Συνοπτικούς. Ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ Χριστὸς, ὁ Μεσσίας. Γιὰ τὴν ἰουδαϊκὴ παράδοση τὸ πρόσωπο τοῦ «Χριστοῦ» συνδεόταν μὲ τὸ βασιλικὸ Δαβιδικὸ γένος καὶ μὲ ἐθνικοπολιτικὴς προσδοκίης. Ἡ συνοπτικὴ παράδοση ἀποκαλύπτει μιὰ ἄλλη πτυχὴ τῆς μεσσιανικῆς ιδιότητος τοῦ Ἰησοῦ: ὡς Χριστὸς θὰ λυτρώσει ὄχι ἕνα λαό, ἀλλὰ ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα μὲ τὰ πάθη Του. Δηλ. ἡ μεσσιανικὴ ὁμολογία τοῦ Πέτρου συνδέεται μὲ τὴν πρόρρηση τοῦ Ἰησοῦ γιὰ τὸν θάνατο καὶ τὴν ἀνάστασή του.

Καιροί προσευχῆς καὶ καινὴ κτίσις (σύντομο σχόλιο στὴν ἡμερονύκτιο λατρεία)

Τοῦ Παναγιώτη Ἰ. Σκαλτσῆ,
Ἄναπλ. Καθηγητῆ Α.Π.Θ.

«ἀγρυπνεῖτε οὖν
ἐν παντί καιρῷ δεόμενοι»
(Λουκ. 21.36)

ΣΤΗ ΛΑΤΡΕΙΑ τῆς Ἐκκλησίας ὁ ἄνθρωπος βιώνει τὸ καινούριο πού ἔφερε ὁ Χριστός στὸν κόσμο, δηλαδή τὴν ἐνοποίηση γῆς καὶ οὐρανοῦ, τὴν ἀσύγχυτη περιχώρηση τοῦ ἀκτίστου καὶ κτιστοῦ, τὴ νέα θεανθρώπινη πραγματικότητα πού ἐγγυᾶται τὴν ἀλήθεια, τὴν εἰρήνη, τὴ δικαιοσύνη, τὴν ἐλευθερία, τὴν ἐλπίδα, τὴ δυνατότητα ὑπέρβασης τοῦ θανάτου καὶ ἔνταξη στὴν ἀέναη δόξα καὶ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Τό «ἰδοὺ γέγονε καινὰ τὰ πάντα»¹ τοῦ ἀποστόλου Παύλου ἐμπεριέχει καὶ τὴ νέα ἐν Χριστῷ ζωὴ, τὴ δυνατότητα τῆς σωτηρίας, τὴν καινούρια γέννηση καὶ τὸ νέο ἦθος, μέ τὸ ὁποῖο πρέπει νὰ ζήσει ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ. Κάτι πού δέν εἶναι δυνατόν παρά στή μυστηριακὴ ζωὴ καὶ τὸ λατρευτικὸ βίωμα τῆς Ἐκκλησίας. Ἄκόμη τὸ «ἐγενόμην ἐν Πνεύματι ἐν τῇ Κυριακῇ ἡμέρᾳ... καὶ εἶδον οὐρανὸν καινόν καὶ γῆν καινὴν»² δίνει τὸ στίγμα τῆς εὐχαριστιακῆς καὶ λειτουργικῆς ἐνόρασης τοῦ κόσμου. Ὅτι δηλαδή ἐκεῖνο πού «καινίζει», φωτίζει καὶ ἀποκαλύπτει τὰ πάντα εἶναι ἡ ἀόρατη παρουσία τοῦ Κυρίου, ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ Πατέρα καὶ ἡ χάρη καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Ὁ κόσμος καὶ ὁ ἄνθρωπος εἶναι κάτω ἀπὸ τὴν ἀγάπη καὶ τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ. Τό μυστήριον τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Τριαδικῆς εὐλογημένης βασιλείας τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος προσκυνοῦνται καὶ δοξάζονται καθημερινὰ στὸν ζωτικὸ καὶ ἁγιοπνευματικὸ χῶρο τῆς λατρείας. Ἐκεῖ λειτουργεῖται ἀδιάλειπτα τὸ μυστήριον τῆς πίστεως μας, τὸ μυστήριον τῆς ἁγίας Τριάδος. Ἐκεῖ φαίνεται τὸ μεγαλεῖο τῆς ζωῆς, τὸ θαῦμα τοῦ κόσμου καὶ ἡ ωραιότητα τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἀλήθεια τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου διαφαίνεται ἀκριβῶς σ' αὐτὴν τὴν κατά χάρη λειτουργικὴ συνύπαρξη τοῦ θείου καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου, στή μεθεκτικὴ μύηση στή ζωὴ τῆς ἁγίας Τριάδος καὶ τὴ λειτουργικὴ ἀνάμνηση καὶ βίωση τοῦ μυστηρίου τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς σωτηρίας μας.

Πολλοὶ ταυτίζουν τὴ λατρεία μέ στεῖρο νομικισμό καὶ μέ μαγικὲς λειτουργίες, πού στόχο ἔχουν νὰ ἐκστασιάζουν καὶ νὰ βγάλουν τὸν ἄνθρωπο ἔξω ἀπὸ τὸν ἑαυτό του. Ξεχνοῦν ὅμως πὼς ἡ λατρεία τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ εἶναι λατρεία «ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ»³. Εἶναι κατ' ἐξοχίην «λογικὴ λατρεία»⁴. Ἡ λογικότητά της στηρίζεται ἀκριβῶς στὴν πνευματικότητά της, στὴν ἀλήθεια τῆς ἐνσάρκωσης τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ, τῆς πραγματικῆς παρουσίας τοῦ Χριστοῦ πού «ἐνυ-

ποστάτως ὀρώμενος» σώζει τή φύση μας ὀλόκληρη μέ τήν «ἄυλόν τε θείαν ἔλλαμψιν καί χάριν»⁵. Ὁ πιστός εὐρισκόμενος μέσα στή λατρεία κοινωνεῖ μέ τόν Τριαδικό Θεό τῆς ἀγάπης καί τῆς ἐνότητας, μέ τόν ἄλλον ἄνθρωπο. Ξεπερνᾷ τόν κόσμον τῆς φθορᾶς καί ζεῖ πέρα ἀπό τήν ἀπειλή τοῦ χρόνου. Βλέπει «τό φῶς τό ἀληθινό», λαμβάνει «πνεῦμα ἐπουράνιο», βρίσκει τήν ἀληθινή πίστη καί τήν ἐν Χριστῷ προοπτική τοῦ κόσμου. Συνειδητοποιεῖ πῶς δέν εἶναι μόνο κοινωνικό καί πολιτικό ὄν, ἀλλά κυρίως λειτουργικό καί δοξολογικό. Καλεῖται διαρκῶς νά ἀγρυπνεῖ στήν πίστη καί τήν προσευχή. Νά προσφέρει καί νά προσφέρεται στόν Θεό καί τούς ἀδελφούς του. Νά λειτουργεῖ τή ζωή του στή Μεγάλη Λειτουργία τῆς θυσίας, «τοῦ Σταυροῦ, τοῦ τάφου, τῆς τριήμερου ἀναστάσεως, τῆς εἰς οὐρανούς ἀναβάσεως, τῆς ἐκ δεξιῶν καθέδρας, τῆς δευτέρας καί ἐνδόξου πάλιν παρουσίας»⁶. Νά λειτουργεῖ ὡς ναός τοῦ Θεοῦ⁷ καί οἰκητήριο τοῦ ἁγίου Πνεύματος⁸. Νά εἶναι πράγματι λειτουργημένος ἄνθρωπος καί «πᾶσαν τήν βιοτικήν μέριμναν» νά τήν εὐλογεῖ καί νά τήν μεταμορφώνει στό φῶς τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς καί στήν προοπτική τῆς εὐχαριστιακῆς-ἐσχατολογικῆς ἐλπίδας. Στό φῶς τῆς «καινῆς κτίσεως» καί τῆς «ἄλλης βιοτῆς τῆς αἰωνίου».

Ἡ Ἐκκλησία δίνει στόν ἄνθρωπο τή δυνατότητα, ὄχι μόνο μέ τό μυστήριο τῆς εὐχαριστίας, τῆς θείας Λειτουργίας, ἀλλά καί μέ τό σύνολο τῆς λειτουργικῆς προσευχῆς, μ' ὅλους τούς καιρούς καί τίς εὐκαιρίες τῆς λατρείας νά ἀπαλλαγεῖ ἀπό τήν ἐξουσία τοῦ διαβόλου καί τή δύναμη τοῦ θανάτου. Νά ζήσει ὡς «νέος» ἄνθρωπος⁹, λειτουργημένος ἄνθρω-

πος, ὡς «κατ' εἰκόνα Θεοῦ» ἄνθρωπος. «Στήν ἐκκλησιαστική λατρεία ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νά μπολιάζεται στή θεανθρώπινη ζωή καί αὐτή ἡ ζωή ἡμπορεῖ νά μεταμορφώνει ἔπειτα ὅλες τίς πτυχές τῆς καθημερινῆς του ζωῆς»¹⁰. Ἡ ὑπαρξιακή ἀνάγκη τοῦ ἀνθρώπου γιά ἀδιάλειπτη κοινωνία μέ τόν Θεό καί συνεχῆ μνήμη τῆς ἱστορίας τῆς σωτηρίας ὄθησε τήν Ἐκκλησία στήν καθιέρωση τῶν καιρῶν τῆς προσευχῆς γιά κάθε ἡμέρα καί νύκτα. Τίς τρεῖς ἰουδαϊκές ὥρες προσφορᾶς καί θυσίας στόν Θεό κατά τό «Ἐσπέρας καί πρωί καί μεσημβρίας διηγῆσομαι καί ἀπαγγελῶ καί εἰσακουσεται τῆς φωνῆς μου»¹¹ τίς ἔκανε ἐπτά κατά τό «ἐπτάκις τῆς ἡμέρας ἦνεσά σε»¹² καί «κατά τόν ἀριθμόν τῶν χαρισμάτων τοῦ Πνεύματος»¹³.

Τό δυναμικό στοιχεῖο στή λειτουργική αὐτή μονάδα τῆς ἡμέρας μέ τούς ἐπτά σταθμούς πνευματικῆς ἀνανέωσης¹⁴ εἶναι ὅτι προσκαλεῖται ὁ ἄνθρωπος νά δεῖ τά πράγματα στό βιβλικό τους νόημα, ὡς πλάσματα καί δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ «καλά λίαν», ὡς μέσα εὐχαριστίας καί δοξολογίας τοῦ δημιουργοῦ των. Καλεῖται νά ἀγρυπνεῖ καί νά «διανυκτερεῖ ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ Θεοῦ»¹⁵ μιμούμενος τό ἔργο καί τήν προσευχή τοῦ Χριστοῦ καί τῶν ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας. Ἄλλωστε «ἔργον ἀσίγητόν τε καί ἄληκτον ἡ προσευχή, καί ὁ τοῦ Θεοῦ αἶνος»¹⁶. Καλεῖται νά ἔχει ὡς μέτρο καί ἄξονα τῆς ζωῆς του τόν Χριστό· νά συμμετάσχει στή Λειτουργία καί τόν διά τῶν ἀκολουθιῶν τῆς Ἐκκλησίας ἀγιασμό τοῦ χρόνου καί νά ζεῖ κάθε στιγμή ὡς ἀφετηρία μετάνοιας καί ἀλλαγῆς τοῦ νοῦ, μέ στόχο τήν καλή ἀλλοίωσή του, τήν ἀνακαινίσή του σέ «καινόν ἄνθρωπον»¹⁷.

Μέ τις διάφορες τακτές συνάξεις τῆς ἡμέρας ὁ χρόνος λειτουργεῖται, γίνεται ἔργο τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ γιά τή σωτηρία του. Οἱ ἀκολουθίες ἀποτελοῦν γεγονότα γύρω ἀπό τά ὅποια περιστρέφεται ἡ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ἐν Χριστῷ ζωὴ. Μαρτυρεῖται σ' αὐτές τό σωτηριῶδες γεγονός τοῦ Χριστοῦ, τῆς καινούριας ζωῆς «ἐν ἀγίῳ Πνεύματι». Οἱ ἀκολουθίες τοῦ νυχθημέρου εἶναι ἕνα διαρκές πνευματικό ξυπνητήρι, κι ἕνας καθημερινός πνευματικός ἀνεφοδιασμός γιά τόν ἀγῶνα τοῦ ἀνθρώπου κατά τοῦ ἄρχοντα τοῦ αἰῶνος τούτου.

Ἡ καινὴ κτίσις, ἡ νέα δημιουργία, ἡ ἀνάπλαση τοῦ ἀνθρώπου ἀρχίζει ἀπό τό Χριστό. Σ' αὐτόν ἀνήκουν οἱ χρόνοι καί οἱ καιροί «Τοῦ Κυρίου ἡ γῆ καί τό πλή-

ρωμα αὐτῆς»¹⁸. Στό Χριστό κι ἐμεῖς, τόν ἄξιο νά ὑμνεῖται «ἐν πᾶσι καιροῖς», ἀπευθύνουμε τήν προσευχή μας καί προσφέρουμε τόν χρόνο καί τόν καιρό μας γιά νά τόν ἀγιάσει, γιά νά μᾶς ἐντάξει στή νέα πραγματικότητα πού ἔφερε στόν κόσμο, τήν ἀγία Του Ἐκκλησία. Κάθε ἡμέρα ἡ Ἐκκλησία προσεύχεται «μέ τόν σκοπό, σάν ἄλλος στρατός, νά πολιορκήσῃ τό Θεό μέ τις προσευχές της»¹⁹.

Κάθε ἡμέρα οἱ Χριστιανοί προσεύχονται, ὥστε μέ τήν Ἐκκλησία καί διά τῆς Ἐκκλησίας ὁ χρόνος αὐτοῦ τοῦ κόσμου νά μπορέσει νά γίνῃ ὁ καινούριος χρόνος τῶν υἱῶν τοῦ φωτός, νά γεμίσει μέ τό πλήρωμα τῆς νέας ζωῆς ἐκείνους πού ἡ ἴδια ἔφερε στή ζωὴ²⁰.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Β' Κορ. 5, 17.
2. Ἀποκ. 21, 1.
3. Ἰω. 4, 24
4. Ρωμ. 12, 1
5. Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, Χρήστου, τόμος 1, 545.
6. Εὐχὴ Ἀναφορᾶς Λειτουργίας Μεγ. Βασιλείου.
7. Α' Κορ. 3, 16.
8. Α' Κορ. 6, 19.
9. Κολ. 3, 10.
10. ΑΡΧΙΜ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ, «Ὁ ἄνθρωπος ὄν λειτουργικό», στό περιοδικό «Ὁ Ὅσιος Γρηγόριος», περίοδος Β', ἔτος 1979, Ἀριθ. 4, σ. 34.
11. Ψαλμ. 54, 18.

12. Ψαλμ. 118, 164.
13. ΣΥΜΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, *Διάλογος...*, κεφ. 298, ΡG 155, 549.
14. Ἐσπερινός, Ἀπόδειπνο, Ὅρθρος, Ὦρα Α', Ὦρα Γ', Ὦρα Στ', Ὦρα Θ'.
15. Λουκ. 6, 12.
16. ΣΥΜΕΩΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ, ὁ.π., κεφ. 293, 537 Α.
17. Ἐφ. 4, 24.
18. Ψαλμ. 23, 1.
19. ΤΕΡΤΥΛΙΑΝΟΣ.
20. π. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΣΜΕΜΑΝ, Ἡ Ἐκκλησία προσευχομένη, Εἰσαγωγή στή λειτουργική Θεολογία, Ἀπόδοση ἀπό τά Ἀγγλικά π. Δημήτριος Β. Τζέρεπος, Ἀθήνα 1991, σ. 248.

33. Βασικά θέματα τῆς κατήχησης Ἐγώ καί ὁ κόσμος

Ἀλεξάνδρου Σ. Καριώτογλου,
Δρος Θεολογίας

ΩΣ ΤΩΡΑ πραγματοποιήσαμε περιδιάβαση γύρω ἀπό τό θέμα «Ἐγώ καί ὁ Θεός». Εἶδαμε τήν πίστη γιά τόν Τριαδικό Θεό γενικά, εἰδικά τήν πίστη γιά καθένα ἀπό τά πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος καί τή σχέση μας μέ αὐτά. Τελικά διαπραγματευτήκαμε τό θέμα τοῦ Θεοῦ ὡς φίλου μας. Στή συνέχεια θά μᾶς ἀπασχολήσει ἐνότητα μέ τόν τίτλο «Ἐγώ καί ὁ κόσμος». Ἡ κοσμολογία καί ἡ ἀνθρωπολογία ἀποτελοῦν δύο κεφάλαια, στά ὁποῖα ὁ κατηχούμενος εἶναι ἀνάγκη νά πληροφορηθεῖ, ὅσο γίνεται πιό ἄρτια, ἐπειδή τοῦ ὀλοκληρῶνουν τήν εἰκόνα τῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας καί τοῦ τροφοδοτοῦν τρόπους στάσης στή ζωή του.

Στήν ὀρθόδοξη πίστη γνωρίζουμε δύο εἶδη Ἀποκάλυψης: τήν φυσική καί τήν ὑπερφυσική. Ἡ ὀρθόδοξη παράδοση δέν διαχωρίζει τή φυσική ἀπό τήν ὑπερφυσική Ἀποκάλυψη. Ἡ φυσική Ἀποκάλυψη γίνεται πλήρως γνωστή καί κατανοητή στό φῶς τῆς ὑπερφυσικῆς Ἀποκάλυψης. Περιεχόμενο τῆς φυσικῆς Ἀποκάλυψης εἶναι τό σύμπαν καί ὁ ἄνθρωπος, ἐνῶ τῆς ὑπερφυσικῆς οἱ ἀλήθειες τῆς Ἀγ. Γραφῆς. Κατά τόν ἅγιο Μάξιμο τόν Ὁμολογητή ἡ ὑπερφυσική ἢ βιβλική Ἀποκάλυψη εἶναι ἡ «ἐνσωμάτωση» τῆς φυσικῆς σέ πρόσωπα καί σέ ἱστορικές πράξεις¹. Στή συνέχεια ὁ λόγος γιά τήν φυσική Ἀποκάλυψη, τόν κόσμο καί τόν ἄνθρωπο.

Στήν ἀκολουθία τοῦ ἑσπερινοῦ τῶν μεγάλων Δεσποτικῶν ἑορτῶν (Χριστούγεννα-Θεοφάνεια-Πάσχα) ὡς πρῶτο ἀνάγνωσμα ἀκούγεται τό Α' κεφάλαιο τῆς Γενέσεως, ὅπου, ὡς γνωστόν, γίνεται λόγος γιά τή δημιουργία τοῦ κόσμου γιά λόγους κατήχησης καί τῶν βαπτισμένων καί αὐτῶν πού προσέρχονται στό βάπτισμα. Νά γνωρίσουν καί νά πιστεύουν ὅτι τόσο ὁ ἄνθρωπος ὅσο καί τό σύμπαν εἶναι παράγωγα ὑπερφυσικῆς δημιουργικῆς ἐνέργειας τοῦ Θεοῦ καί διατηροῦνται στήν ὑπαρξη μέ μία συντηρητική πράξη τοῦ Θεοῦ, πού ἔχει καί αὐτή ὑπερφυσικό χαρακτήρα. Στήν ἐνέργεια αὐτή γιά τή συντήρηση καί καθοδήγηση τοῦ κόσμου πρὸς τόν σκοπό του ἀνταποκρίνεται μία δύναμη καί μία τάση αὐτοσυντήρησης καί σωστῆς ἀνάπτυξης τοῦ σύμπαντος καί τοῦ ἀνθρώπου. Ἀπό τήν ἀποψη αὐτή ὁ κόσμος-σύμπαν καί ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νά θεωρηθοῦν φυσική ἀποκάλυψη. Ἀναφέρει ὁ π. Δημ. Στανιλοάε: «Ἐμεῖς πιστεύουμε ὅτι ἡ λογικότητα τοῦ σύμπαντος ἀποτελεῖ μαρτυρία τοῦ γεγονότος ὅτι τό σύμπαν τό ἴδιο εἶναι παράγωγο λογικοῦ ὄντος, ἐπειδή ἡ λογικότητα, ὡς ὄψη τῆς πραγματικότητας, πού προορίζεται νά γίνει γνωστή, εἶναι ἀνεξήγητη, χωρίς τήν ὑπαρξη ἑνός νοῦ, πού γνωρίζει τή λογικότητα ἀπό τή στιγμή πού τή δημιουργεῖ, ἢ κι ἀκόμα νωρίτερα, καί πού ἐξακολουθεῖ στή συ-

νέχεια νά τή γνωρίζει καί νά τή συντηρεῖ. Ἄπ' τό ἄλλο μέρος, ἄν δέν ὑπῆρχε ἡ ἀνθρώπινη λογική πού νά γνωρίζει τό σύμπαν μέ βάση τή λογικότητά του, τό ἴδιο αὐτό σύμπαν θά ἦταν χωρίς νόημα... Τό σύμπαν παρήχθη ἐκ τοῦ μή ὄντος εἰς τό εἶναι, γιά νά ἀποτελέσει ἀντικείμενο γνώσης ἐνός ἄλλου ὄντος, χάριν τοῦ ὁποίου δημιουργήθηκε καί μέ τόν τρόπο αὐτό, διά μέσου τοῦ σύμπαντος, τό δημιουργικό ὄν πραγματώνει ἕνα διάλογο μέ τό κτιστό λογικό ὄν. Τό γεγονός αὐτό ἀποτελεῖ τό περιεχόμενο τῆς φυσικῆς ἀποκάλυψης»². Τή λογικότητα καί τή σοφία μέ τήν ὁποία δημιούργησε ὁ Θεός τόν κόσμο δηλώνει ἡ ἐπανάληψη τῶν δύο λέξεων στή Γένεση, ὅτι ὁ ἴδιος διαπίστωνε στό τέλος κάθε φάσης τῆς δημιουργίας ὅτι ὅλα ἦταν «καλά λίαν». Ὁ κόσμος δόθηκε στόν ἄνθρωπο, εἶναι ὑποταγμένος στόν ἄνθρωπο, χωρίς ὡστόσο νά εἶναι δημιουργημένος ἀπό αὐτόν. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος Παλαμᾶς γράφει: «Ὁ Μωυσῆς κρατώντας σαρανταήμερη νηστεία ἐπάνω στό ὄρος, βλέπει τόν Θεό καί ὁμιλεῖ πρός αὐτόν, ὅπως ὁμιλεῖ κανεῖς πρός τόν φίλο του, μαθαίνει ἀπό τόν Θεό καί διδάσκει γι' αὐτόν ὄλους, ὅτι αὐτός εἶναι ὁ παντοτινά ὢν, πού δέν μεταβαίνει στό μή ὄν, ἀλλά καί καλεῖ τά μή ὄντα ὡς ὄντα καί παρήγαγε τά πάντα ἐκ μή ὄντων καί δέν ἀφήνει νά ἐκπέσουν πρός τό μή ὄν. Αὐτός πρῶτα μόνο μέ τό νεῦμα καί τό θέλημα παρήγαγε ὅλη τήν κτίση μέ μιᾶς ἐκ μή ὄντων... Ἔτσι δημιούργησε ὁ Θεός στήν ἀρχή τόν οὐρανό

καί τή γῆ, σάν ὕλη πού δέχεται τά πάντα καί δυνάμει φέρει τά πάντα, καλῶς ραπίζοντας ἀπό μακριά ἐκείνους πού κακῶς νομίζουν ὅτι ἡ ὕλη προϋπῆρχε αὐτοτελῶς. Ἐπειτα καλλιεργώντας καί στολίζοντας τόν κόσμο κατένειμε σέ ἕξι μέρες τήν κατάλληλη καί ἀρμόδια τάξη στό καθένα ἀπό τά προσόντα του, πού συμπληρώνουν τόν κόσμο του, ξεχώρισε τό καθένα μέ τό πρόσταγμα μόνο καί σάν ἐξῆγε ἀπό κρυφό θησαυροφυλάκιο κατά εἶδος τά φυλαγμένα, διέθετε μέ ἀπόλυτη ἀρμονία καί προσαρμογή τό ἕνα πρός τό ἄλλο, τό καθένα πρός τό σύνολο καί τά πάντα πρός τό καθένα...»³.

Ἴσως ἐδῶ προκύπτει ἀπό ἕνα κατηχούμενο τό ἐρώτημα τῆς σχέσης τῆς διδασκαλίας τοῦ κόσμου μέ τίς σημερινές ἐπιστημονικές ἀνακαλύψεις καί ἔρευνες. Ἡ ἀπάντηση εἶναι ὅτι ἡ ἀνθρώπινη ἐπιστήμη καλά κάνει καί ἐρευνᾷ. Ὡστόσο ὡς σήμερα ὑπάρχουν σημεῖα στά ὁποῖα ἀδυνατεῖ νά δώσει ικανοποιητική ἀπάντηση. Ἐπίσης ἐξαρτᾶται ἀπό τήν προσωπική τοποθέτηση τῶν ἐπιστημόνων, πού ἐξακολουθοῦν νά διχάζονται. Ὅσοι μποροῦν καί δέχονται τήν ἐν Χριστῷ σωτηρία δέν δυσκολεύονται καί νά ἐρευνοῦν καί νά πιστεύουν στόν δημιουργό Θεό. Ὅσοι προσπαθοῦν νά προσεγγίσουν κοσμολογικές ἀλήθειες μέ βάση τόν ὀρθό λόγο ἀντιμετωπίζουν μέ δυσκολία τήν ἀποδοχή τοῦ σύμπαντος κόσμου ὡς δωρεᾶς τοῦ Θεοῦ πρός τόν ἄνθρωπο. Ὑπάρχει πάντα ἐλεύθερο πεδίο ἀποδοχῆς.

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Περί διαφορῶν ἀποριῶν τῶν ἁγίων Διονυσίου καί Γρηγορίου πρός τόν Θωμᾶν τόν ἡγιασμένον, Ρ.Γ. 91,1180.

2. π. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΣΤΑΝΙΛΟΑΕ, Ὁ Θεός, ὁ κόσμος καί ὁ ἄνθρωπος. Εἰσαγωγή στήν ὀρθόδοξη δογματική θεολογία, ἔκδ. Ἄρμος, Ἀθήνα 1990, σ. 27.

3. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΛΑΜΑ, Ὁμιλία ΣΤ' Προτρεπτική πρός νηστείαν, Ρ.Γ. 151,810Β-С.

Κυριακή Δ' Νηστειῶν
30.3.2014

Ἄρχιμ. Νικάνορος Καραγιάννη,
Ἱεροκλήρυκος Ἱ.Μ. Κηφισίας, Ἀμαρουσίου καί Ὁρωποῦ

«**Τ**ΟΥΤΟ τό γένος ἐν οὐδενί δύναται ἐξελεθῆν εἰ μή ἐν προσευχῇ καί νηστεία». Τήν δύναμη καί τήν ἀξία τῆς προσευχῆς ὑπαινίσσεται ἡ φράση αὐτή τοῦ εὐαγγελικοῦ ἀναγνώσματος μέσα ἀπό τήν θαυματουργική θεραπεία τοῦ δαιμονισμένου παιδιοῦ. Γιά τήν προσευχή ὁ σημερινός ἐορταζόμενος ὄσιος Ἰωάννης τῆς Κλίμακος γράφει ὅτι εἶναι «Θεοῦ τυραννίς εὐσεβῆς», δηλαδή ἕνας εὐσεβῆς τύραννος τοῦ Θεοῦ, πού δέν ἀφήνει τόν ἀνθρώπο νά ἡσυχάσει.

Ὁ λόγος τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἡ διδασκαλία τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, θεωρεῖ τήν προσευχή φυσική ἐκδήλωση τῆς ψυχῆς, ζωτική ἀνάγκη, ἀλλά καί ὑψιστό ὅσο καί μοναδικό προνόμιο τοῦ ἀνθρώπου. Καί αὐτό, γιατί ἡ προσευχή ἔχει τήν ρίζα της στήν ἀρχή τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου. Ἐκεῖ ἀκοῦμε τόν Θεό νά λέει μετὰ τήν πτώση τῶν πρωτοπλάστων «Ἀδάμ ποῦ εἶ;» Ἀδάμ ποῦ εἶσαι; Εἶναι ὁ διάλογος τῆς προσευχῆς πού ἐγκαινιάσθηκε τότε καί συνεχίζεται μέχρι σήμερα καί ὅσο θά ὑπάρχει σήμερα στήν ζωή τοῦ κόσμου καί τοῦ ἀνθρώπου. Γιατί, τί ἄραγε εἶναι ἡ προσευχή; Εἶναι ἡ συνομιλία καί ὁ διάλογος τοῦ ἀνθρώπου μέ τόν Θεό. Ἡ περιπετειώδης πορεία τοῦ ἀνθρώπου, γιά νά συναντήσῃ τόν Θεό ἀπό τόν ὁποῖο ἀποξενώθηκε. Ὁ λόγος καί ἡ ἐμπειρία τῆς προσευχῆς εἶ-

ναι θέμα βαθύ καί ἀνεξερεύνητο. Εἶναι τόσο γνωστό ὅσο καί ἄγνωστο, γιατί συνδέεται μέ αὐτό τό ἴδιο τό μυστήριο τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς.

Σέ πολλές περιπτώσεις τῆς Κ.Δ. διαβάζουμε, ὅτι ἀπαραίτητα στοιχεῖα τῆς προσευχῆς εἶναι ἡ πίστη, ἡ ἐλπίδα καί ἡ ἐπιμονή. Ἐμπιστοσύνη στό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ καί αὐτοπαράδοση στήν ἀγάπη του. Σέ πολλά περιστατικά τῶν εὐαγγελίων βλέπουμε τόν Χριστό νά θέτει παιδαγωγικά ἐμπόδια στήν ἱκανοποίηση τῶν αἰτημάτων τῶν ἀναξιοπαθόντων ἀνθρώπων. Ὅμως γνωρίζει ἡ πίστη νά μάχεται μέ ὅλα καί νά νικᾷ. Ἡ ἄρνηση τοῦ Κυρίου νά θεραπεύσει τήν ἀσθένεια συνήθως δοκιμάζει τήν πίστη, θερμαίνει τήν προσευχή, ἀποδεικνύει τήν ταπείνωση καί, τελικά, ὀδηγεῖ στό θαῦμα καί στήν σωτηρία. Μόνο οἱ δυνατές προσευχές μέ θερμή πίστη καί ἀληθινή ἐπιμονή σπάζουν ὅλους τούς φραγμούς καί τά ἐμπόδια καί ἀνοίγουν τίς πύλες τοῦ οὐρανοῦ. «Αἰτεῖτε, καί δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καί εὐρήσετε· κρούετε, καί ἀνοιγήσεται ὑμῖν. πᾶς γάρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει καί ὁ ζητῶν εὐρίσκει καί τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται ἢ τίς ἐστίν ἐξ ὑμῶν ἀνθρώπος, ὃν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον – μή λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ;» (Ματθ. 7,7-9). Ὁ πιστός ἔχει τήν βεβαιότητα ὅτι ὁ Θεός, στήν πανγνωσία Του,

ξέρει καλά τίς ανάγκες καί τά αίτήματα τῶν ἀνθρώπων. Δέν περιμένει ἀπό ἐμᾶς νά μάθει τί ζητᾶμε. Ὅμως ἐμεῖς οἱ πιστοί ἔχουμε τήν συναίσθηση ὅτι εἴμαστε παιδιά τοῦ Θεοῦ καί Ἐκεῖνος εἶναι ὁ πατέρας μας. Αὐτή ἡ πνευματική σχέση μᾶς δίνει τό δικαίωμα νά τόν ἐμπιστευόμαστε. Μέσα ἀπό τήν προσευχή πέφτουμε στήν ἀγκαλιά Του καί ζητᾶμε νά μή μᾶς ἐγκαταλείψει τό ἔλεος καί ἡ χάρις Του, γιατί ὑπάρχουμε καί ζοῦμε ἀπό Ἐκεῖνον. Γιατί χωρίς Αὐτόν τά πάντα σκοτεινιάζουν, καταρρέουν καί ἐκμηδενίζονται «χωρίς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν». Ὁμολογοῦμε μέ ταπείνωση ὅτι «Σοί μόνῳ ἀμαρτάνομεν ἀλλά καί Σοί μόνῳ λατρεύομεν». Ἡ προσευχή μᾶς συνδέει καί μᾶς ἐνώνει μέ τόν Θεό. Γίνεται μητέρα κάθε ἀρετῆς πού θωρακίζει τόν ἑαυτό μας μέ τήν καλύτερη πανοπλία. Ὅποιος δέν νιώθει τήν ἀνάγκη ἀλλά καί τήν δύναμη τῆς προσευχῆς ἐπιβεβαιώνει τόν λόγο τῆς Ἀποκάλυψης «ὄνομα ἔχει ὅτι ζῆ» (Ἀποκ. 3,1), ἀλλά ὅμως εἶναι νεκρός. Εἶναι καρδιά χωρίς παλμούς, ψυχή χωρίς πνοή.

Κάποτε βέβαια τήν προσευχή δέν τήν ἀρνεῖται ὁ ἄθεος ἢ ὁ χλιαρός πιστός ἀλλά καί ὁ ἐκεῖνος πού πιστεύει στήν παντοδυναμία καί πανσοφία τοῦ Θεοῦ παγιδεύεται ὅμως μέσα στόν ὀρθολογισμό του καθώς βρῖσκει περιττή τήν προσευχή, ἀφοῦ ὁ Θεός γνωρίζει ἀπό τί ἔχει ἀνάγκη κάθε ἄνθρωπος. Αὐτή τήν

ἀντίφαση φαίνεται νά ἐπιτείνει ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ὅταν ἐπισημαίνει «οἶδε γάρ ὁ πατήρ ὑμῶν ὧν χρεῖαν ἔχετε, πρό τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν» (Ματθ. 6,8). Γεννᾶται λοιπόν τό ἐρώτημα τί εἶναι αὐτό πού πρέπει νά ζητᾶμε ἀπό τόν Θεό ἀφοῦ Ἐκεῖνος τά γνωρίζει ὅλα. Οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μᾶς λένε ὅτι ἕνα μόνο δικαιούμαστε νά ζητᾶμε ἀπό τόν Θεό, τήν ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν καί τήν συγχώρηση, γιατί εἶναι τό μόνο πού ἂν δέν ζητήσουμε δέν θά τό πάρουμε ποτέ.

Καί ὅμως ὑπάρχουν στιγμές στήν ζωή μας πού ἀπογοητευόμαστε. Σέ κάποιες δύσκολες ὥρες σκληρῆς δοκιμασίας ρωτᾶμε τόν Θεό γιατί, καί Ἐκεῖνος δέν μᾶς ἀπαντᾷ. Ἐμεῖς χτυπᾶμε τήν πόρτα Του καί Ἐκεῖνος δέν μᾶς ἀνοίγει. Τό κενό τῆς σιωπῆς τοῦ Θεοῦ μᾶς κλονίζει. Τότε ἄς ἀναρωτηθοῦμε μήπως «αἰτεῖτε καί οὐ λαμβάνετε, διότι κακῶς αἰτεῖσθε» (Ἰακ. 4,9). Μήπως εἶναι ἐσφαλμένος ὁ τρόπος καί τό περιεχόμενο τῆς προσευχῆς μας; Ἄραγε αὐτά πού ζητᾶμε μᾶς ὠφελοῦν ἢ μᾶς ζημιώνουν; Τήν ἀπάντηση τήν γνωρίζει ὁ Θεός. Κάποτε τό ὄχι τοῦ Θεοῦ μᾶς λέει «οὐκ εἰσὶν αἱ βουλαί μου ὥσπερ αἱ βουλαί ὑμῶν» (Ἠσ. 55,8). Τότε ὑπακούμε στό θέλημά Του καί ἀλλάζουμε τό δικό μας. Ἀνακατατάσσουμε τίς προτεραιότητες καί τά σχέδια τῆς ζωῆς μας. Καί τότε ἡ προσευχή μᾶς ὠριμάζει καί μᾶς ὠφελεῖ περισσότερο. Γι' αὐτό ἄς μὴν τήν ἐγκαταλείψουμε ποτέ. Ἀμήν.

Ἡ διδασκαλία τῶν Πεντηκοστιανῶν γιά τήν «ἀρπαγή τῆς Ἐκκλησίας»

Πρωτ. Σωτηρίου Ὁ. Ἀθανασούλια,
Ἐφημ. Ἱεροῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Ἁγίου Βασιλείου Τριπόλεως

ΟΙ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΙΑΝΟΙ, καί εἰδικότερα ἡ ὀμάδα μέ τό ὄνομα «Ἐλευθέρα Ἀποστολική Ἐκκλησία τῆς Πεντηκοστῆς», εἶναι ἀπό τίς πιό γνωστές αἱρέσεις στή χώρα μας. Κεντρική διδασκαλία τους εἶναι ἡ ἀντίληψη γιά τήν «ἀρπαγή τῆς Ἐκκλησίας», ἡ ὁποία ἀναφέρεται στό τί πρόκειται νά συμβεῖ στό ἔσχατα, πρὶν τῆ Δευτέρα Παρουσία τοῦ Χριστοῦ. Ὅπως εἶναι γνωστό, ἡ Ἐκκλησία μας, ἀκολουθώντας τούς λόγους τοῦ Κυρίου καί τήν Παράδοση τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, πιστεύει ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστός θά ἔλθει γιά δευτέρα φορά, μέ ὅλη Του τή δόξα καί μέ σκοπό νά κρίνει τόν κόσμο. Θά προηγηθοῦν ἡ «ἀποστασία» ἀπό τόν Θεό, ἡ ἑπταετής δράση τοῦ Ἀντιχρίστου (ἀνθρώπου, ὀπλισμένου μέ ὅλη τή δύναμη τοῦ διαβόλου) καί ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν. Ὁ χρόνος πού θά συμβοῦν αὐτά εἶναι παντελῶς ἄγνωστος ἀκόμη καί στίς ἀγγελικές δυνάμεις (Ματθ. 24, 36). Μόνο ἀπό κάποια «σημεῖα» θά ἀντιληφθοῦμε ὅτι τά γεγονότα πλησιάζουν, ὄχι ὁμως, πότε ἀκριβῶς θά συμβοῦν (Ματθ. 24, 32-33). Ἡ Δευτέρα Παρουσία τοῦ Χριστοῦ θά σημάνει τό τέλος τοῦ παρόντος κόσμου καί τήν ἔναρξη τοῦ «μέλλοντος αἰῶνος», δηλαδή μιᾶς νέας ζωῆς μέ κέντρο τόν Χριστό.

Αὐτά ἀκριβῶς τά σημεῖα τῆς πίστεως

μας διαστρέφει ἡ ἀντίληψη τῶν Πεντηκοστιανῶν γιά τήν «ἀρπαγή τῆς Ἐκκλησίας». Σύμφωνα μέ τήν αἰρετική αὐτή ἀντίληψη, σέ σύντομο χρονικό διάστημα ἀπό τώρα καί πρὶν τήν ἔλευση τοῦ Ἀντιχρίστου, θά ἔλθει ὁ Χριστός ἀπό τόν οὐρανό γιά νά παραλάβει μόνο τούς Πεντηκοστιανούς. Τότε θά ἀκουστοῦν ἀπό τόν οὐρανό καί θά διαπεράσουν τή γῆ τρεῖς ἤχοι: ἓνας ἀλαλαγμός, ἡ φωνή ἑνός ἀρχαγγέλου καί ἓνα σάλπισμα ἀπό τή σάλπιγγα τοῦ Θεοῦ. Ἀμέσως θά ἀναστηθοῦν ὅσοι ἀνῆκαν στήν «Ἐκκλησία τῆς Πεντηκοστῆς», μέ ἄφθαρτα καί ἀθάνατα σώματα, καί μαζί τους θά ἐνωθοῦν ὅσοι ἀπό τούς ζωντανούς ἔχουν «ἀναγεννηθεῖ» μέ τό Ἅγιο Πνεῦμα, ἔχοντας κι αὐτοί μεταστοιχειωμένα σώματα. Ὅλους αὐτούς θά τοῦς κρατήσει ὁ Κύριος κοντά Του γιά ἑπτὰ χρόνια στό «μεσουράνημα», γιά νά μὴν ὑποφέρουν τίς θλίψεις καί τά δεινά στή γῆ κατά τήν ἑπταετῆ κυριαρχία τοῦ Ἀντιχρίστου.

Αὐτή τήν ἑπταετία θά γίνουν στούς οὐρανοῦς οἱ γάμοι τοῦ Ἀρνίου (Χριστοῦ) μέ τήν Ἐκκλησία, ἐνῶ στή γῆ θά δρᾷ ὁ Ἀντίχριστος. Τότε θά ἐπιστρέψει στόν Χριστό ὁ λαός τοῦ Ἰσραήλ (144.000), ὅπως καί πολλοί ἄνθρωποι ἀπό κάθε ἔθνος, φυλή καί γλῶσσα. Στό τέλος τῆς ἑπταετίας θά ἔλθει ὁ Χριστός πάλι στή γῆ,

συνοδευόμενος από τή Νύμφη Του (τήν άρπαγείσα Έκκλησία), θά πολεμήσει και, τελικά, θά συντρίψει τόν Άντίχριστο στή φοβερή μάχη του Άρμαγεδδώνα, έγκαθιδρύοντας μιά ειρηνική έπίγεια βασιλεία στην Έρουσαλήμ, για 1.000 έτη. Σ' αυτή τή βασιλεία θά μετέχουν άφθαρτοι και άθάνατοι οί άρπαγέντες Πεντηκοστιανοί, άπαλλαγμένοι από ύλικές ανάγκες, σέ αντίθεση μέ τούς υπόλοιπους, οί όποιοι θά είναι φθαρτοί και θά χρειάζονται ύλικά μέσα για νά επιβιώσουν. Μετά τό τέλος τής χιλιετούς βασιλείας ό Κύριος θά άναστήσει και όλους τούς υπόλοιπους νεκρούς και θά τούς κρίνει μαζί μέ τούς έναπομείναντες ζωντανούς μπροστά στό «βήμα του Λευκού Θρόνου» Του. Προφανώς, οί Πεντηκοστιανοί δέν θά κριθοϋν, άφου μέ τήν «άρπαγή» έγιναν ήδη έκλεκτοί και σεσωσμένοι.

Ή αίρετική αυτή διδασκαλία στηρίζεται στή διαστρέβλωση χωρίων τής Άποκάλυψης και άλλων βιβλίων τής Άγ. Γραφής. Ουσιαστικά οί Πεντηκοστιανοί κάνουν λόγο όχι για δύο, αλλά για τέσσερις παρουσίες του Χριστού και για δύο άναστάσεις νεκρών! Ή βεβαιότητα για τήν «αλήθεια» τής διδασκαλίας όδήγησε ήγέτες τής αίρεσης στό νά «προφητεύουν», όρίζοντας επανειλημμένα χρονικά όρια για τήν πραγματοποίηση τής «άρπαγής». Όμως, καμμιά από τίς διακηρύξεις τους δέν πραγματοποιήθηκε. Ένδεικτικά, ή έφημερίδα «Χριστιανισμός», έπίσημο έντυπο τής αίρεσης (Μαρτ. 1986), διαβεβαίωσε ότι ή «άρπαγή τής Έκκλησίας», έπρόκειτο νά γίνει τό πολύ μέχρι τό 2000. Ή ίδια έφη-

μερίδα (Ίαν. 1987) πληροφοροϋσε ότι ένα από τά έργα του Άντιχρίστου θά είναι και ή ένωση των δύο Γερμανιών. Όμως, ή ένωση αυτή έγινε τό 1991 και ούτε ό Άντίχριστος ήλθε, ούτε ή «άρπαγή» συνέβη. Άλλου (15.4.1991) ή έφημερίδα διαβεβαίωσε ότι ό πόλεμος του Κόλπου στό Ίράκ (1991) είναι ό τρίτος παγκόσμιος πόλεμος και θά έπακολουθήσει άμέσως ή μάχη του Άρμαγεδδώνα, κατά τή διάρκεια τής όποιάς θά καταστραφεί ό κόσμος! Λίγο νωρίτερα (1.1.1991), έγραφε ότι μέσα στή δεκαετία 1991-2000 θά γινόταν «άρπαγή» και θά ολοκληρωνόταν ή έπταετής βασιλεία του Άντιχρίστου. Πάντως, τό έτος 2000 θεωρείται σταθμός στην ιστορία των Πεντηκοστιανών. Ή «άρπαγή», πού δέν συνέβη, όδήγησε πολλά μέλη στην έγκατάλειψη τής αίρεσης, ένω άλλοι παρέμειναν, ίκανοποιημένοι από τίς «έξηγήσεις» των ποιμένων τους.

Ή διδασκαλία για τήν «άρπαγή τής Έκκλησίας» είναι ένα μέσο άσκησης ψυχολογικής βίας και τρομοκρατίας στα μέλη τής αίρεσης, για νά παραμένουν συνδεδεμένα μέ τήν ομάδα και έλεγγόμενα άπ' αυτήν. Τά μέλη δέν βιώνουν τήν έλευθερία του Άγίου Πνεύματος («οϋ δέ τό Πνεϋμα Κυρίου, εκεί έλευθερία», Β' Κορ. 3,18), αλλά μιά διαρκή άγωνία προσαρμογής τής ζωής και τής συμπεριφοράς τους στις έπιταγές τής αίρεσης, γιατί, διαφορετικά, δέν θά μετέχουν στην «άρπαγή», αλλά θά άφειθοϋν στή γή μαζί μέ τούς «άμαρτωλούς», για νά υποστοϋν τά δεινά τής εποχής του Άντιχρίστου.

Ἑρωταποκρίσεις ἐπί τοῦ ἰσχύοντος τυπικοῦ

Διονυσίου Ἀνατολικιώτου,
Δρος μουσικολόγου-τυπικολόγου, ἐπιμελητοῦ τῶν Διπτύχων

ΟΙ ΙΕΡΕΙΣ καὶ οἱ ψάλτες ἐκτός ἀπὸ τὴν λειτουργικὴ καὶ μουσικὴ κατάρτισι καὶ ἐμπειρία πρέπει νὰ ἔχουν καὶ ἐπαρκῆ γνῶσι βασικῶν στοιχείων τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τυπικοῦ. Τό τυπικό πού ἰσχύει σήμερα, πού καθορίζει τὴν ἐν γένει διάρθρωσι τῶν βασικῶν ἀκολουθιῶν ἐσπερινοῦ, ὄρθρου καὶ λειτουργίας, καὶ βάσει τοῦ ὁποίου συντάσσονται οἱ ἐτήσιες τυπικὲς ὁδηγίαι τῶν Διπτύχων, εἶναι τό Τυπικόν τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας (Τ.Μ.Ε.). Ἐκδόθηκε τό 1888 στήν Κωνσταντινούπολι ἀπὸ τό πατριαρχικό τυπογραφεῖο, καὶ τό διώρθωσε, συμπλήρωσε καὶ ἀνασυνέταξε ὁ τότε πρωτοψάλτης Γ. Βιολάκης μέ τὴν συνεργασία δύο πατριαρχικῶν ἐπιτροπῶν. Πολλοὶ ἀγνοοῦν αὐτό τό τυπικό, καὶ γενικῶς ἀγνοοῦν βασικὲς διατάξεις τῆς ἐκκλησιαστικῆς λατρείας. Προκειμένου νὰ καταστῇ ἐμφανὴς ἡ ἀξία τοῦ Τυπικοῦ Βιολάκη, παρουσιάζονται ὠρισμένες ἐρωτήσεις ἐπὶ θεμάτων τυπικοῦ (κατ' ἐπιλογὴν), καὶ δίδονται ἀπαντήσεις. Θεωρῶ ὅτι ἔτσι θὰ ἀναδειχθοῦν βασικοὶ κανόνες τυπικοῦ, θὰ διευκρινισθοῦν ἀπορίες ἢ ἐσφαλμένες ἀντιλήψεις, καὶ κυρίως θὰ δοῦμε τί πραγματικὰ λέει καὶ τί δέν λέει τό ἐπίσημο Τυπικό τῆς Ἐκκλησίας.

Οἱ παρακάτω ἐρωταποκρίσεις (ΕΡ. = ἐρώτησις, ΑΠ. = ἀπόκρισις) βασίζονται

κυρίως στὰ τρία πρῶτα κεφάλαια τοῦ ἰσχύοντος Τυπικοῦ Βιολάκη. Τό α' κεφάλαιον εἶναι ἡ «Προθεωρία τοῦ Τυπικοῦ» (σ. 3) καὶ τὰ δύο ἐπόμενα οἱ «Τυπικὲς διατάξεις» τῶν καθημερινῶν ἀκολουθιῶν (σ. 43) καὶ τῶν ἀκολουθιῶν τῆς Κυριακῆς (σ. 49)· αὐτὰ τὰ κεφάλαια περιλαμβάνουν βασικὲς διατάξεις, ἀπαραίτητες γιὰ ὅποιονδήποτε ὑπηρετεῖ στό ἱερό θυσιαστήριον ἢ στό ἱεροψαλτικό ἀναλόγιον. Οἱ ἀπαντήσεις εἶναι παρμένες σχεδόν αὐτολεξεῖ ἀπὸ τό ἐν λόγῳ τυπικό, μέ κάποια γλωσσικὴ ἀπλούστευσι. Ἐπειδὴ ἡ ἐκδοσις τοῦ 1888 δέν ὑπάρχει στό ἐμπόριον, στό τέλος τῶν ἀπαντήσεων ἐντός παρενθέσεως σημειοῦται ἡ σελίς (συχνά καὶ ἡ παράγραφος) τῆς ἐν Ἀθήναις ἐπανεκδόσεως τοῦ 20οῦ αἰῶνος.

Οἱ ἐρωτήσεις αὐτὲς μποροῦν νὰ χρησιμεύσουν γιὰ τὴν προσωπικὴ μελέτη ἱερέων καὶ ψαλτῶν, γιὰ τὰ ὠδεῖα καὶ τίς σχολὲς βυζαντινῆς μουσικῆς, γιὰ τίς ἐξετάσεις σχετικοῦ πτυχίου καὶ γιὰ τίς ἐπιτροπὲς κρίσεως ἱεροψαλτῶν γιὰ ναοὺς. Σέ ὠρισμένες περιπτώσεις δίνω σημειώσεις καὶ σχόλια γιὰ περισσότερη ἐνημέρωσι τῶν ἐνδιαφερομένων.

1. ΕΡ. Πότε δέν διαβάζεται ὁ προοιμιακὸς ψαλμὸς στὸν ἐσπερινόν;

ΑΠ. «Ὁ προοιμιακὸς ψαλμὸς ἀναγινώ-

σκεται εις ὅλους τούς ἑσπερινούς τοῦ ἔ-
τους· ἀλλὰ δὲν ἀναγινώσκεται ἀπὸ τὸν
ἑσπερινὸν τῆς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα καὶ
καθ' ὅλην τὴν Διακαινήσιμον ἑβδομάδα,
καθὼς καὶ στὸν ἑσπερινὸν τῆς ἀποδόσεως
τοῦ Πάσχα» (σ. 5).

2. EP. Στὸν ἀναστάσιμον ἑσπερινὸ τῆς
Κυριακῆς (πού τελεῖται τῷ Σαββάτῳ
ἑσπέρας) πότε δὲν διαβάζεται τό ἀ' κάθι-
σμα τοῦ ψαλτηρίου;

ΑΠ. «Τό ἀ' κάθισμα τοῦ ψαλτηρίου δὲν
στιχολογεῖται στίς ἐξῆς δεσποτικές ἑορτές
(ἀκόμη καὶ ἂν συμπέσουν ἐν ἡμέρᾳ Κυ-
ριακῆ)· τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως, τῶν Θεο-
φανείων καὶ τῆς Μεταμορφώσεως, ὁπότε
οὔτε ἀναστάσιμα ψάλλονται· ἐπίσης δὲν
στιχολογεῖται καὶ τὴν Κυριακὴ τῆς Πεντη-
κοστῆς, οὔτε στοὺς μεθεόρτους ἑσπερι-
νοὺς τῶν Χριστουγέννων καὶ τῶν Θεοφα-
νείων, ἀλλὰ ὅταν οἱ δύο αὐτές ἑορτές συ-
μπέσουν ἐν ἡμέρᾳ Σαββάτου, προη-
γοῦνται ἐν τούτοις τὰ ἀναστάσιμα στιχη-
ρά» (§4, σ. 6-7).

3. EP. Τί γνωρίζετε γιὰ τὴν στιχολογία
τοῦ «Κύριε, ἐκέκραξα»;

ΑΠ. «Στούς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ψαλ-
λομένους ἑσπερινούς ψάλλονται πλήρεις
οἱ στίχοι τῶν ψαλμῶν Κύριε ἐκέκραξα,
Φωνή μου πρὸς Κύριον, Ἐκ βαθέων ἐκέ-
κραξά σοι καὶ Αἰνεῖτε τὸν Κύριον, εἰς τοὺς
διατεταγμένους ἦχους. Εἰς τοὺς ἑσπερι-
νοὺς τῶν μεγάλων ἑορτῶν συνηθίζεται
πρὸς συντομίαν νὰ παραλείπωνται οἱ στί-
χοι ἀπὸ τοῦ Θεοῦ Κύριε καὶ ἐφεξῆς, καὶ νὰ
μεταβαίνει ὁ πρῶτος χορὸς εἰς τὸν στίχον
τὸν ἀρμόδιον ἀναλόγως τῆς ποσότητος
τῶν ἐπομένων στιχῶν» (σ. 7-8, §6).

4. EP. Ὅταν ἔχωμε ἀπλή Κυριακὴ καὶ τό
μνηαῖο ἔχη ἀκολουθία μὲ μὴ ἑορταζόμενον
ἅγιο καὶ χωρὶς κανένα δοξαστικό, τότε
πόσα στιχηρά ἀναστάσιμα καὶ πόσα τοῦ

ἁγίου θὰ ψάλωμε α) στὰ ἑσπέρια τοῦ
«Κύριε, ἐκέκραξα», καὶ β) στοὺς αἶνους
τοῦ ὄρθρου;

ΑΠ. α) «Ὅταν ὁ τυχὼν ἐν Κυριακῇ ἅ-
γιος στερῆται δοξαστικοῦ, στὸν ἑσπερινὸ
ψάλλονται ἀναστάσιμα 7 καὶ τοῦ ἁγίου
στιχηρά 3» (σ. 8, §7).

β) Στὸν ὄρθρο «ψάλλονται τὰ τῶν αἶνων
8 ἀναστάσιμα στιχηρά» (σ. 57).

5. EP. Ὅταν σὲ ἀπλή Κυριακὴ τύχη καὶ
ἑορταζόμενος ἅγιος, μετὰ τὰ κεκραγάρια
στιχηρά τοῦ ἑσπερινοῦ ποιά δοξαστικά θὰ
ψάλωμε στό «Δόξα» καὶ στό «Καὶ νῦν»;

ΑΠ. «Σὲ ὅλους τούς ἑορταζομένους ἁγί-
ους, ὅταν τύχουν ἐν Κυριακῇ, Δόξα τοῦ
ἑσπερινοῦ ψάλλεται τό τοῦ ἑορταζομένου
ἁγίου, Καὶ νῦν τό ἀ' θεοτοκίον τοῦ ἦχου»
(σ. 9, §8).

6. EP. Στὸν ἀναστάσιμον ἑσπερινὸ τῆς
Κυριακῆς (πού τελεῖται τῷ Σαββάτῳ
ἑσπέρας) πότε παραλείπονται τὰ ἀναστά-
σιμα ἀπόστιχα;

ΑΠ. «Τὰ ἀναστάσιμα ἀπόστιχα κατὰ
τὸν ἑσπερινὸν τοῦ Σαββάτου ἑσπέρας οὐ-
δέποτε παραλείπονται, καὶ ἂν ἀκόμη τύ-
χουν θεομητορικές ἑορτές, προεόρτιες ἢ
μεθεόρτες Κυριακές καὶ ἀποδόσεις δε-
σποτικῶν ἢ θεομητορικῶν ἑορτῶν, ἢ μνη-
μες ἑορταζομένων ἁγίων. Στὸν ἑσπερινὸ
τοῦ Σαββάτου τῶν τεσσάρων Κυριακῶν
μετὰ τὴν Κυριακὴν τοῦ Θωμᾶ ψάλλεται
πρῶτα τό τοῦ ἦχου πρῶτον ἀναστάσιμον
ἀπόστιχον (ἀπὸ τὸν ἀ' χορὸ), καὶ κατόπιν
ψάλλονται τὰ 4 στιχηρά Πάσχα ἱερὸν μετὰ
τῶν στίχων αὐτῶν» (σ. 11, §12).

Σημείωσις. Ἐννοεῖται βεβαίως ὅτι τὰ ἀ-
ναστάσιμα ἀπόστιχα «καταλιμπάνονται»
(= παραλείπονται) κατὰ τίς Κυριακές στίς
ὁποῖες παραλείπονται ὅλα τὰ ἀναστάσιμα
τῆς Παρακλητικῆς (βλέπε τὴν ἐπόμενη
ἐρώτησι 7).

Κάποιες πρώτες σκέψεις μέ ποιμαντική προοπτική

Πρωτ. Κωνσταντίνου Καλλιανού,
Ἐφημ. Ἱ. Ν. Ἁγίου Παντελεήμονος Σκοπέλου, Ἱ. Μ. Χαλκίδος

«**Τ**ΩΡΑ δέν θά ἔγραφα πολλά ἀπό ἐκεῖνα πού ἐπέτρεψα τότε στόν ἑαυτό μου. Τό παρελθόν ὅμως ὡς «γεγονός» δέν διαγράφεται ἀπό τή ζωή. Μποροῦμε νά τό καλύψουμε μέ τή μετάνοια, νά τό καταστήσουμε ἀνίσχυρο ἀπέναντι στήν αἰωνιότητα, ἀλλά ὡς ἱστορικό γεγονός μένει ὀριστικῶς ἀμετάβλητο. Δέν εἶμαι, βέβαια, ὁ πρῶτος στόν ὁποῖο ἔλαχε νά αἰσθανθεῖ ντροπή γιά τό παρελθόν του, γιά κάποιον ἄκαιρο λόγο πού εἶπε ἢ ἔγραψε. Ἄλλά καί σέ αὐτό βρίσκω ἤδη κάποια ἱκανοποίηση, ὅτι ἔστω καί στά χρόνια πού ἀκολούθησαν μοῦ δόθηκε ἡ εὐκαιρία νά ἀναλογισθῶ τά λάθη πού ἔκανα νωρίτερα». (Γέροντος Σωφρονίου τοῦ Essex).

Πόσες ἀλήθειες δέν κρύβουν τά παραπάνω λόγια, ἀλλά καί μέ πόση εἰλικρίνεια εἶναι διατυπωμένα! Γιατί πρόκειται γιά λόγια πού ἐκπορεύονται ἀπό ἁγιασμένο ἄνθρωπο, ἄνθρωπο τοῦ Θεοῦ καί πιστό θεράποντα, ὅπως λέει κι ἕνα τροπάριο, τῆς μνήμης τοῦ Ἁγίου Νικολάου (6 Δεκ). Λόγια πού δέν θά τά πάρει κανένας ἄνεμος ἢ θά ἀμφισβητηθοῦν στή συνέχεια, ἐπειδή φωτίζονται ἀπό τό Παράκλητο, τό Πνεῦμα τό Ἅγιο.

Τό παρελθόν, λοιπόν. Πού προβάλλει σέ κάθε γωνία τῆς καθημερινότητάς μας

καί μᾶς θυμίζει, μᾶς συμβουλεύει, μᾶς γίνεται φύλακας ἄγγελος σέ περιπτώσεις σφαλμάτων πού πράξαμε. Γιατί κακά τά ψέμματα, σφάλουμε πολλές φορές, κι ἄλλες μετανοιώσαμε, ἄλλες ὄχι.

Τότε ὅμως, γιατί σήμερα, μετά ἀπό τόσα χρόνια δηλαδή, καθώς ἀναλογιζόμαστε ὅλ' αὐτά σπεύδουμε νά ἐπαναλάβουμε τό Δαυιδικό στίχο «ἀμαρτίας νεότητός μου καί ἀγνοίας μου μή μνησθῆς» (Ψαλμ. 24, 7), γιά νά συνεχιστεῖ ὕστερα ἀπό τόν συντάκτη τῆς πρώτης εὐχῆς τῆς Γουγκλισίας, «...καί ἐκ τῶν κρυφίων ἡμῶν καθάρισον». Πού δέ συγκινεῖ μονάχα, ἀλλά συγκλονίζει τό εἶναι ὀλάκερο ἀπό τά θεμέλια τῆς ὑπαρξῆς.

Ἦντως, τό παρελθόν δέν διαγράφεται, μήτε καί ὁ κάθε λόγος, ἢ κάθε ἀρνητική συμπεριφορά καί πράξη, γιατί ὅλα καταγράφονται μέ κάθε λεπτομέρεια μέσα μας. Γιά νά μᾶς θυμίζουν ὅτι «ἀναμάρτητος εἶ μή Σύ ὁ φιλόανθρωπος...». Πού σημαίνει ὅτι ὁ καθένας μας ὀφείλει νά στοχάζεται αὐτό πού ἀναφέρει ὁ Γεροντικός λόγος: ὅτι δηλ. πίσω μας φέρουμε ὅλοι ἕνα σακί γεμᾶτο, τίς ἀμαρτίες μας δηλαδή, τά λάθη, τά ἀτοπήματά μας. Καί τό κυριότερο, ὅταν τά σκεφτεῖ, ὅταν κατανοήσει δηλαδή ὅτι δέν εἶναι ἀλάνθαστος καί τέλειος, τότε φωτίζει

περισσότερο τήν ψυχή του, καθώς κοιτάζει νά τή συγυρίσει, ἀπομακρύνοντας «λαιστρυγόνας καί κύκλωπας», κατά τόν εϋστοχο στίχο τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ. Δαιμόνια δηλαδή πού χρόνια καί χρόνια μαζεύτηκαν μέσα του, ὅπως τά σκουπίδια, ὅταν ἀφήσεις ἀσυγύριστο τό σπίτι.

Ἄν ὁ χρόνος χωρίζεται σέ παρελθόν, παρόν καί μέλλον, τότε πολύ σωστά λέει ὁ Τ. Καρλάυλ ὅτι «τό παρόν εἶναι τό ζωντανό συνολικό ἄθροισμα ὀλόκληρου τοῦ παρελθόντος».

Ὅστούσο τό παρελθόν, ὡς πολύτιμο κομμάτι τῆς ζωῆς μας, περικλείει κι ὅλες ἐκεῖνες τίς εὐλογημένες –κάποτε ξεχασμένες– στιγμές τοῦ βίου μας, πού τίς σφραγίζουν οἱ μνήμες καί τά πρόσωπα τά ἀγαπημένα. Κι αὐτή εἶναι ἡ ἄλλη ὄψη τοῦ παρελθόντος, πού δέν θέλουμε νά ξεχάσουμε –πρός τί ἄλλωστε;– ἀφοῦ μᾶς ἀναπαύει. Γιατί νομίζουμε πώς ἂν λησμονήσουμε, θάψουμε δηλαδή τό παρελθόν μας, αὐτόματα ἀπομακρυνόμαστε κι ἀπό τίς ρίζες μας, ἀλλά πιό πολύ περιφρονοῦμε κάποια ἀπό τά Πρόσωπα πού μᾶς λάτρεψαν, μᾶς ἀνάστησαν, μᾶς ὕψωσαν μέσα στόν κόσμο ἐλπίζοντας σέ μᾶς: ὅτι δηλαδή κάτι θά προσφέρουμε, ὥστε νά καλυτερέψει ὁ κόσμος, ν' ἀναπαυτοῦν κάποιες ψυχές, νά στάξει μέσα

τους λίγο βάλσαμο πού θά τοῦς προσφέρουμε. Ὑστερα εἶναι κι οἱ μνήμες ἀπό πικρές καί ἀδυσώπητες στιγμές πού ζήσαμε καί τίς θυμούμαστε ὡς ἄλλα «μέγιστα μαθήματα», ἀφοῦ μέσα τους ἐξ ἅπαντος διακρίνονταν καί τά σημάδια τοῦ θανάτου, οἱ ὀριακές ἐκεῖνες καταστάσεις πού ἀνεβάζουν τήν ἀπόγνωση μέσα σου καί τή σκοτεινιά: τοῦ θανάτου δηλαδή τά φριχτά τά δόντια.

Ὅχι, δέν εἶναι ἐπιτρεπτό νά λησμονοῦμε. Ἀντίθετα, νά θυμούμαστε καί νά διορθωνόμαστε «εἰς διόρθωσιν βίου» δέ λέμε; Νά κοιτάζουμε πίσω μας καί νά προσπαθοῦμε νά μὴν ἐπαναλαμβάνουμε τά ἄσχημα καί τά ὀμιχλώδη τοῦ βίου μας. Ἀντίθετα ν' ἀβγατίζουμε τά φωτεινά καί τά ἔντιμα. Γιατί στό κάτω-κάτω τῆς γραφῆς ὁ κόσμος δέν ἔχει ἀνάγκη ἀπό ἄλλη ἀγριότητα, πού περίσσευσε στίς μέρες μας ὅπως ἡ ἀνομία γύρω μας, ἀλλ' ἀπό ἀγιότητα, πού κομίζει παντοῦ καί διανέμει, ὅπως τ' ἀντίδωρα ὁ παπᾶς στή ἀπόλυση, τήν τρυφερότητα καί τήν συναλληλία.

Τέλος, ἄς μὴ ξεχνοῦμε ὅτι ὀλάκερος ὁ βίος μας εἶναι, «Μετανοίας καιρός καί δεήσεως ὥρα...». Ἀπό τό χλωρό τό χθές, ἴσαμε τό πιό ξερακιανό καί γερασμένο σήμερα. Κι ὅποιοι τό ἐπιθυμεῖ...

«ΤΟ ΑΓΡΙΕΛΑΙΟΝ ΕΙΣ ΚΑΛΛΙΕΛΑΙΟΝ»

Μεγάλη Τεσσαρακοστή: ἀρχή κοσμογονίας

Σταύρου Γ. Γουλούλη,
Δρος βυζαντινής τέχνης

ΕΥΤΥΧΗΣ ὁποιος μπορεῖ νά ἐφαρμόσει τή νηστεία τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς.

Λόγιοι πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, γιά νά ἐπικοινωνήσουν μέ ἀνώτερο ἐθνικό κόσμο, μιά καί τότε ὑπῆρχαν ὑλιστές, ἄνθρωποι τοῦ ἐδῶ καί τώρα, σύγκριναν τόν Παράδεισο μέ τίς ὀρφικές ἀντιλήψεις περί Χρυσῆς Ἐποχῆς, μιά ἀρχέγονη φάση τῆς ἱστορίας τοῦ ἀνθρώπου, ὅταν, ὅπως πίστευαν, ὁ ἄνθρωπος ζοῦσε μακάριος μέσα στή φύση, τρώγοντας τήν ἐλάχιστη φυτική τροφή, ἀπέχοντας ἀπό τά ἔμφυχα, τό αἶμα! Ὁ μύθος ἔχει δόση ἀλήθειας, ἀφοῦ ὁ ἄνθρωπος ζοῦσε ἀπό πάντα στή Φύση.

Ὅσοι νηστεύουν εἶναι σάν νά μεταφέρονται σέ ἓνα τέτοιο φυσικό περιβάλλον, ὅπου δέν ὑπάρχει αἶμα νά κυλάει τῶν σφαγιασμένων ζώων. Τόν ὑπόλοιπο καιρό βέβαια, τό αἶμα ἀποτελεῖ βασική ἀνάγκη τῶν ἀνθρώπων γιά νά ἀνταπεξέλθουν στίς φυσικές ροπές τῆς φύσεως. Ἄλλο ὅμως αἴσθηση ἀνάγκης, ἄλλο διαρκές δικαίωμα, πού φέρνει νέο δικαίωμα, τόσα πού δέν τελειώνουν ποτέ, σέ σημεῖο οἱ σειρήνες τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἀπαιτήσεων νά κυριεύουν τόν ἄνθρωπο ὡς τό ὑποσυνεῖδητο, σβήνοντας τήν παρουσία τοῦ Θεοῦ. Ἀπομένει ἓνα ἄλλο δικαίωμα τῶν ἀνθρώπων νά

ζήσουν γιά λίγο στόν παράδεισο τῆς ζωῆς καί τῆς φύσεως, δηλαδή μέ ὅσο τό δυνατό λιγότερα βαρίδια φυσικῶν ἢ τεχνικῶν ἀναγκῶν. Ἡ ἀπαγόρευση μιᾶς συγκεκριμένης τροφῆς, συνήθως ζωικῆς, ἐντελῶς ἢ γιά περιορισμένο χρόνο εἶναι πανανθρώπινο φαινόμενο. Στήν οὐσία πίσω λανθάνει ἡ πιό βασική ἴσως ἀνάγκη, αὐτή γιά οἰκονομία. Ἐπομένως ἡ πρόσκαιρη μείωση τῆς κατανάλωσης δέν εἶναι παραίτηση ἀπό τή ζωή. Εἶναι ἀνανέωση, ἀνανοηματοδότηση, ἀφοῦ ἡ ὑπερκατανάλωση τοῦ σώματος καί τῆς ψυχῆς δημιουργεῖ ἀδιέξοδο, ὀδηγώντας στήν ἐξάντληση τῶν πόρων ἢ τήν κοινωνική διαίρεση, ἀφοῦ ἅπαντες δέν μποροῦν νά τρώγουν τά πάντα καί γιά πάντα. Τήν ὥρα μάλιστα πού ἡ φύση δέν ἔχει δώσει ἀκόμη τούς καρπούς της καί στερεοῦν τά ἀποθέματα, ἓνας ἐπιπλέον λόγος νά περιορισθεῖ ἡ κατανάλωση.

Αὐτή τή διάσταση προσφέρουν τά ἀναγνώσματα τῆς περιόδου τοῦ Τριωδίου. Εἶναι περίοδος, ὅπου γίνεται κατάλυση ὅλων τῶν τροφῶν. Δέν λένε ζῆσε, φάε, πίε, εὐφραίνου, ἀλλά τό ἀντίθετο: σκέψου, κάτι ἄλλο ἀπό τό τώρα πού περνᾷς καλά, πού χαίρεσαι τά ἀγαθά.

Ἡ ὅλη σύλληψη στηρίζεται σέ παλαιότερη δομή, αὐτή τῆς ἐποχικῆς πρωτοχρονιάς, ἡ ὁποία εἶναι πρῶτα ψυχογιορ-

τή καί μετά ανανέωση «βασιλείας»¹, δηλαδή βελτίωση τῶν ὄρων τῆς κοινωνικῆς ζωῆς μιᾶς πολιτείας. Τώρα ὁμως νοεῖται μέ τήν ἐμπέδωση τῆς κατά Χριστόν Πολιτείας.

Στη θέση τῆς ψυχογιορτῆς ἐορτάζεται τό Σάββατο τῶν Κεκοιμημένων παραμονή τῆς Κυριακῆς τῶν Ἀπόκρεω. Αὐτό ἀντικαθιστᾷ κάτι πού πίστευαν σέ παλαιότερες ἐποχές, ὅτι οἱ νεκροί ἔφερναν τή βλάστηση, τώρα τῆς ἀνοιξέως (π.χ. τά ἀθηναϊκά Ἀνθεστήρια ἢ τά σύγχρονα ρωμαϊκά Παρεντάλια τόν μήνα Φεβρουάριο). Τό ἀποστολικό ἀνάγνωσμα [Α΄ Θεσσ. 4,13-18] κάνει λόγο γιά τήν τελική ἀνάσταση τῶν νεκρῶν στή Β΄ Παρουσία. Ἀνάλογο κλίμα παρέχει τό εὐαγγέλιο [Ἰωάν. 5,24-30], ὅπου ἐξετάζεται πῶς ἡ ψυχή, ζωντανῶν καί νεκρῶν, μεταβαίνει ἀπό θανάτου εἰς τήν ζωήν. Οὐσιαστικά εἶναι ἀπάντηση στά ἑλληνικά Μυστήρια, παράγωγα τῶν βλαστικῶν θρησκειῶν, τά ὁποῖα γνώριζε ἀπό κοντά ὁ Ἰωάννης, ὅπου δινόταν ἀπλῶς ὑπόσχεση μετενσάρκωσης τῶν ψυχῶν τῶν νεκρῶν, στόν τύπο τῆς ανανέωσης τῆς βλάστησης. Θά γίνει ἀργότερα κοινός τόπος τῶν χριστιανικῶν ἐπιτυμβίων ἐπιγραμμάτων: ὁ ἄνθρωπος πεθαίνει καί μεταφυτεύεται στόν Παράδεισο.

Ἡ μύηση ἀρχίζει ἀπό τήν Κυριακή τοῦ Τελῶνου καί Φαρισαίου: Στό χ. Β΄ Τιμ. 3,10-15 γίνεται λόγος γιά τή μύησή του ἀπό βρέφους στά ἱερά γράμματα καί τήν ἀγωγή του στήν πράξη. Στό εὐαγγέλιο (Λουκ. 18,10-14) ὁ Φαρισαῖος καί ὁ Τελῶνης δείχνουν ὡς ποῦ φθάνει ὁ Ἐγωισμός καί ἡ Ταπείνωση. Καί οἱ δύο, ἄσχετα ἂν ὁ ἕνας μετανοεῖ, εἶναι παράγωγα τῆς ἀστικῆς ζωῆς, μιᾶς ζωῆς στήν ἐντατική, μέ αἷμα θυσιῶν καί ἄφθοно,

ἀμαρτωλό ἐν πολλοῖς, ἔτοιμο χρῆμα, προερχόμενο ἀπό φορολόγηση, γιά νά καλυφθοῦν οἱ ἀτελείωτες ἀπαιτήσεις. Καί οἱ δύο ἦσαν στρατευμένα, ἀνώτερα, στελέχη στό τότε θρησκευτικό καί πολιτικο-οἰκονομικό σύστημα.

Στήν ἐπόμενη φάση, στήν Κυριακή τοῦ Ἀσώτου, τό ἀνάγνωσμα [Α΄ Κορ. 6,12-20] κάνει λόγο γιά τήν ἐλευθερία ἀπό τίς δύο κεντρικές ἀνάγκες τοῦ ἀνθρώπου, τό φαγητό καί τό γενετήσιο, συνιστώντας ἐλευθερία ἀπό ἡδονές τοῦ σώματος, τροφές, πορνεία, ἀφοῦ τό σῶμα εἶναι ναός τοῦ Θεοῦ. Τό εὐαγγέλιο [Λουκ. 15,11-32] δείχνει τήν ἐπιστροφή τοῦ Ἀσώτου, αὐτοῦ τοῦ μεγάλου καταναλωτῆ τῆς πατρικῆς περιουσίας. Εἶναι ἡ ἀπάντηση καί τά δύο στίς ἐθνικές ἐποχικές γιορτές τῆς εὐωχίας.

Ἡ τελευταία φάση ὀρίζεται στά ἀναγνώσματα τῆς τρίτης καί κορυφαίας Κυριακῆς τῶν Ἀπόκρεω. Τό ἀνάγνωσμα [Α΄ Κορ. 8,8-9,2] σχολιάζει πῶς οἱ Πιστοί θά ἀφήσουν τά κοινά γεύματα τῶν Ἐθνικῶν μέ τά εἰδωλόθυτα, συνιστώντας τήν ἀγνή νηστεία. Τό κορυφαῖο εὐαγγελικό ἀνάγνωσμα [Ματθ. 25,31-46] παρουσιάζει τήν Ἐσχατῆ Κρίση. Ἐντύπωση προκαλεῖ πού ὅλα τά κριτήρια ἀναφέρονται σέ κάτι ἐλάχιστο, τόν ἀγῶνα γιά τή στοιχειώδη ἀξιοπρέπεια τῶν ἀπλῶν καί ἐνδεῶν ἀνθρώπων (ἔξι περιπτώσεις: πεινῶντες, διψῶντες, ξένοι (μετανάστες;), γυμνοί, ἀσθενοῦντες, φυλακισμένοι), δηλαδή ἀνθρώπων πού ὑφίσταντο τήν κακή, καταναγκαστική, πλευρά τῆς ἀστικῆς ζωῆς, πράγματα ἄγνωστα ἢ περιορισμένα σέ ὅσους ζοῦν ἐλεύθερα στή φύση. Τελικά ὁ ἄνθρωπος ἀπαλλαγμένος ἀπό τή συνεχῆ κατανάλωση βιώνει ἐλεύθερος τήν ἀρχή τοῦ νέ-

ου αιώνα, του Παραδείσου. Έκει από όπου ξεκίνησαν όλα.

Ἡ προϋπάρχουσα δομή τῆς ἐποχικῆς πρωτοχρονιάς, ἡ ὁποία στούς περισσό-τερους λαούς ἦταν τὴν ἀνοιξη, διαμόρφωσε τὸν χαρακτήρα τῶν ἀναγνωσμάτων τῶν τριῶν ἐβδομάδων τοῦ Τριωδίου. Στὸ τέλος τοῦ χειμῶνα, δηλαδὴ τοῦ ἔτους, ὁ κόσμος φθίνει, πίπτει στὴν κραιπάλη, ἀκόμη καὶ οἱ νεκροὶ δραπετεύουν, ἀλλὰ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ φέρει τὴν τάξη. Αὐτὸ θὰ γίνῃ μόνον ἂν καταλάβει ὁ Πιστός, τὴν ὥρα μάλιστα πού τρώγει ἐλεύθερα ὅλα τὰ ἐδέσματα, ὅτι ἡ πολιτεία τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ μόνη πού ἀναπαύει, ἂν ἡ παροῦσα κοινωνία ὅπως εἶναι, ἐπιστρέψει ἔστω γιὰ σαράντα ἡμέρες στὸ ἀγνό παρελθόν, στίς ρίζες. Αὐτὸ θὰ τῆς δώσει νόημα, τελικὰ ἀνανέωση στὸν κοινωνικό, οἰκονομικό καὶ πολιτικό χῶρο.

Τὰ ἀναγνώσματα καλοῦν τὸν Πιστό, καλύτερα, οἰκονομοῦν τὴ συνολικὴ ζωὴ του. Τὸν προτρέπουν, δέν τὸν διατάζουν, δέν τὸν ἀπειλοῦν, ἄλλο ἂν δείχνουν τίς συνέπειες. Δέν ἔχει νόημα μία φυσικὴ ζωὴ ἐλευθερίας νὰ γίνῃ καταναγκαστικά, σὰν νὰ ἦταν δουλεία.

Πάνω σὲ αὐτὴ τὴ βασικὴ προϋπόθεση ὁμιλοῦν τὰ ἀναγνώσματα τῆς Κυριακῆς τῆς Τυροφάγου, πού ἀποτελοῦν τὸν ἐπίλογο τῶν ἀναγνωσμάτων αὐτοῦ τοῦ κύκλου, γιὰ νὰ κλείσουν οἱ παραινέσεις

καὶ νὰ περάσουν οἱ Πιστοὶ στὴν πράξη. Τὸ ἀποστολικὸ ἀνάγνωσμα [Ρωμ. 13,11 - 14,4] τί ἄλλο λέγει ὅτι τὸ πᾶν στὴ ζωὴ τους προέρχεται ἀπὸ τὴ μείζονα ὄλων τῶν ἀρετῶν ἀγάπη, τὴ φιλανθρωπία. Κοντὰ σὲ αὐτὴ ὅμως εἶναι ὁ ἔρωσ/ἔφεση πρὸς τὸ καλὸ, ὅπως θὰ ἔλεγαν οἱ ἔλληνες φιλόσοφοι. Ἡ νηστεία νὰ γίνῃ ἀπὸ ἀγάπη στὸν Θεὸ καὶ τὸν συνάνθρωπο, μακριὰ ἀπὸ καταναγκασμὸ ἢ κατάκριση. Τὸ δὲ εὐαγγελικὸ ἀνάγνωσμα [Ματθ. 6,14-21] μὲ τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου ὅτι ἡ νηστεία εἶναι ἓνα φυσικὸ ἐξωτερικὸ καλλῶπισμα, συνάδει μὲ καλὴ ἐνδυσία καὶ δέν πρέπει κανεὶς νὰ κρύβει. Ἀσφαλῶς γυρεύοντας κανεὶς τὸν Παράδεισο, πρέπει νὰ διέπεται καὶ ἀπὸ κανόνες ἀρχοντιάς. Μήπως τελικὰ καὶ ἡ νηστεία μαζί μὲ τόσα ἄλλα πού διέπουν τὴ ζωὴ τοῦ Πιστοῦ, νοεῖτο ὡς ἐπίσημη δημόσια πράξη (ὕποκριση), τελετουργία, μὲ τὴν ἔννοια τῆς λειτουργικότητος στὴν κοινωνία. Θέλει ἄτομα μὲ κοινωνικὸ ἐνδιαφέρον, στρατευμένα, καὶ ὄχι περιορισμένα στὸν κύκλο τους. Πλὴν ὅμως τότε παρεξηγεῖτο ἡ μὴ συμμετοχὴ τῶν Χριστιανῶν ἰδιαίτερα στίς γιορτές τῆς ἐποχικῆς πρωτοχρονιάς τῆς πόλεως, μὲ τὸ φαγοπότι καὶ τὴν κραιπάλη. Σὲ μιὰ ἐποχὴ πού ἀπαιτεῖτο ἡ διάδοσις τοῦ Εὐαγγελίου, ἂν ἔκρυβε κανεὶς τὸ χάρισμα νὰ εἶναι Χριστιανός, πῶς θὰ ἐρχόταν ἡ ποθητὴ ἀνανέωσις τοῦ κόσμου!

ΥΠΟΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Βλ. τὸ κλασικὸ ἔργο: Παν. Λεκατσᾶς, Ἡ Ψυχὴ (1957).

Ὁ ἅγιος Γεώργιος ὁ ἐκ Σερβίας

Νικολάου Κ. Δρατσέλλα,
Θεολόγου, Μ.Θ. Παν/μίου Ἀθηνῶν

ΚΑΤΑΓΟΤΑΝ ἀπό τήν Κράτοβα τῆς Σερβίας. Ἀπό ἕξι ἐτῶν, ἐπιδόθηκε στήν μελέτη τῆς Ἀγίας Γραφῆς. Ἕνας ἱερέας βλέποντας ὅτι ὁ Γεώργιος τόν ὑπήκουε, τοῦ δίδασκε τήν Ἀγία Γραφή. Ὁ μάρτυρας φρόντιζε νά ἐφαρμόζει στήν ζωή του τήν διδασκαλία της.

Οἱ Τοῦρκοι προσπάθησαν νά τόν προσηλυτίσουν στό Ἰσλάμ. Γι' αὐτό, ἐπέλεξε νά μωαμεθανό δάσκαλο, γιά νά συζητήσει μαζί του. Αὐτός ἐπεχείρησε νά τόν παρασύρει λέγοντας ὅτι, ἐάν ἐξιλαμιστεῖ, θά ἀποκτήσει μεγάλο πλοῦτο καί τιμές.

Ὁ Γεώργιος τόν ρώτησε ἐάν ἡ παραπάνω δόξα του θά εἶναι αἰώνια. Ἐκεῖνος ἀπάντησε ὅτι ὅσοι ζοῦν μέ βάση τήν ἰσλαμική ἠθική, μεταβαίνουν στόν Παράδεισο. Ὁ μάρτυρας τοῦ εἶπε ὅτι, ἐάν κάποιος ζεῖ μέ πορνεία, κραιπάλη, μοιχεία καί κάθε ἡδονή, δέν τόν δέχεται ὁ Θεός στόν Παράδεισο.

Ὁ ἅγιος μεταφέρθηκε στόν κριτή, ἕτοιμος γιά νά μαρτυρήσει. Ζήτησε ἀπό τόν Χριστό τόν φωτισμό, γιά νά ἀπαντᾶ στούς ἄπιστους. Μετά τήν στιχομυθία του μέ τόν κριτή, οἱ Τοῦρκοι ζήτησαν τήν ἐκτέλεσή του.

Τόν ἔβαλαν στήν φυλακή, ἀλλά τόν ζήτησε ὁ ἱερέας Πέτρος καί ἔτσι ὁ ἅγιος μετέβη στό σπίτι του. Ὁ ἱερέας τόν ἐνίσχυσε καί τοῦ ὑπενθύμισε τόν φόβο τῆς αἰώνιας

κόλασης, καθώς καί τά λόγια τοῦ Ἀποστόλου Παύλου «οὐκ ἄξια τά παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρός τήν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς» (Ρωμ. 8,18).

Ὁ μάρτυρας ὁμολόγησε πίστη στόν Ἰησοῦ Χριστό καί τότε τό συγκεντρωμένο πλῆθος ὄρμησε ἐναντίον του. Ἡ φωτιά δέν θά τόν ἔκαιγε. Μετά ἀπό ἕνα χτύπημα ἀπό μουσουλμάνο, ὁ ἅγιος παρέδωσε τό πνεῦμα. Μερικοί χριστιανοί πῆγαν στόν ἐξουσιαστή, γιά νά ζητήσουν τό σῶμα του, ὥστε νά τό ἐνταφιάσουν, ἀλλά οἱ μουσουλμάνοι ἀπειλῆσαν ὅτι θά τό κάψουν.

Ὁ κριτής ἔδωσε τελικά τήν ἄδεια καί τοῦ ζήτησαν νά μὴν ἐμποδιστοῦν ἀπό ὄσους βρίσκονταν στόν τάφο. Οἱ μουσουλμάνοι προσπάθησαν νά κάψουν τό σῶμα τοῦ μάρτυρα ἀλλά τό λείψανο ἔμεινε σῶο καί ἀκέραιο, ὥστε θαύμασαν καί ἀποφάσισαν ἐάν δέν καεῖ ὡς τήν ἐπομένη ἡμέρα, νά ριφθεῖ σέ λάκκο γεμάτο ἀπό λάσπη.

Αὐτό τό ἔμαθε ὁ ἱερέας καί τό μετέφερε στούς υπόλοιπους χριστιανούς. Ἕνας ἀπό αὐτούς κατάφερε νά ἀποσπάσει τό λείψανο καί νά τό φέρει στήν Ἐκκλησία. Ὁ κριτής ἔδωσε τήν ἄδεια καί στήν συνέχεια ὁ ἅγιος ἐνταφιάστηκε στόν ἱερό ναό τῆς ἁγίας Μαρίνης. Ἡ μνήμη του εορτάζεται στίς 11 Φεβρουαρίου.

- Ἀνετάκη Μελετίου (ἀρχιμ.), *Ἐνας μεγαλειώδης θησαυρός τῆς ὀρθόδοξης χριστιανικῆς λατρείας. Οἱ καταβασίεις τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους. Κείμενο καί ἀσματική μετάφραση*, ἐκδ. Σαῖτης, Ἀθήνα 2012.
- Ἀντωνόπουλου Νεκταρίου (ἀρχιμ.), *Ἁγίου Λουκᾶ, Ἀρχιεπισκόπου Συμφερουπόλεως καί Κριμαίας. Ἀγάπησα τό μαρτύριο. Αὐτοβιογραφία*, ἐκδ. Πορφύρα, Ἀθήνα 2013.
- Βαδραχάνη Μελετίου (ἀρχιμ.), *Τό θαῦμα τῆς Κανᾶ καί τό θαῦμα κάθε γάμου*, ἐκδ. Σαῖτης, Ἀθήνα 2013.
- Γρηγορίου ἱερομονάχου, *Ἡ ἱερωσύνη*, ἐκδ. Ἱερὸν Κουτλουμουσιανὸν Κελλίον Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, Ἅγιον Ὄρος 2013.
- Δεληκωστόπουλου Ἀθανασίου, *Τό Ψαλτήριον, σέ νεοελληνικὴ ἀπόδοση*, Ἰδ. ἐκδ., Ἀθήνα 2011.
- Λέκκου Εὐ., *Γνωριμία μέ τοὺς ἁγίους τῆς Πελοποννήσου*, ἐκδ. Σαῖτης, Ἀθήνα 2013.
- Μαρουσιώτη Ἰωάννη, *Ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ. Ὅλα γιὰ κάποιο καλὸ λόγο συμβαίνουν*, ἐκδ. Ἡ Μεταμόρφωσις τοῦ Σωτῆρος, Μήλεσι 2013.
- Μεταλληνοῦ Γεωργίου (πρωτοπρ.), *Ἀντιμέτωποι μέ τὴν πλάνη*, ἐκδ. Ὁρθόδοξος Κυψέλη, Θεσσαλονίκη 2013.
- Μπαλατσούκα Σωτηρίου, *Χριστόδουλος. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος (1998-2008). Πνευματικὸς ἡγέτης*, Τρίκαλα 2013.
- Ζένη Σοφίας, *Τί νά ναι προσευχή*, ἐκδ. Γρηγόρη, Ἀθήνα 2013.
- Παπαδημητρακόπουλου Κωνσταντίνου, *Ἐλπίζε στὸν Θεὸ καί προχώρα. Μιλοῦν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας*, ἐκδ. Φωτοδότες.
- Παπακρήστου Ἀπόστολου, *Τυπικὴ Διάταξις τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν τοῦ ἔτους 2014*, ἐκδ. Καρδιᾶς, Ν. Ἰωνία 2013.
- Στογιαννίδη Ἀθανασίου, *Ἡ διδασκαλία τῶν λατρευτικῶν συμβόλων τῆς Ὁρθόδοξης Καθολικῆς Ἐκκλησίας στό μάθημα τῶν θρησκευτικῶν*, ἐκδ. Ἀδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2013.
- Συλλογικὸς τόμος: *Γηθόσυνον Σέβασμα. Ἀντίδωρον τιμῆς καί μνήμης εἰς τὸν μακαριστὸν καθηγητὴν τῆς Λειτουργικῆς Ἰω. Μ. Φουντούλην (+2007)*, (ἐπιμ. Παν. Σκαλτσῆ, Ἀρχιμ. Νικοδήμου Σκρέττα), ἐκδ. Ἀδελφοί Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη 2013.
- Συλλογικὸς τόμος: *Εἴμαστε ὅλοι παιδιά τοῦ Θεοῦ; 4 μαρτυρίες γιὰ τό τελικὸ στάδιο τῆς ζωῆς* (μτφρ. Πολυξένη Τσαλίκη), ἐκδ. Ἀρμός, Ἀθήνα 2009.
- Σωτηρίου Στεφάνου: *Πατροκοσμᾶς. Ποτέ τὴν Κυριακή. Ἡ διδασχὴ πού ἄλλαξε τὴν Εὐρώπη*, ἐκδ. Ψηφίδα, 2008.
- Σωτηρόπουλου Δημήτρη, *Μοναστήρια κι Ἐκκλησίες τῆς Πελοποννήσου*, Ἀθήνα 2013.
- Χριστοδοῦλου Θεμ. (πρωτ.): *Ὅπισθὰμβωνες εὐχαί κατά τὰς μεγάλας καί ἑορτασίμους ἡμέρας ὅλου τοῦ ἐνιαυτοῦ*, ἐκδ. «Παναγία ἡ Κοσμοσώτειρα», Ἀθήνα 2012.

○ *Ίστοριογραφία και πηγές για την έρμηνεία του 1821. Πρακτικά Α΄ Συνεδρίου. Ίερά Σύνοδος τής Έκκλησίας τής Ελλάδος. Ειδική Συνοδική Επιτροπή Πολιτιστικής Ταυτότητας. Έκδόσεις Άρχονταρίκι, Άθήνα 2013.*

Είναι γνωστή ή απόφαση τής Έκκλησίας τής Ελλάδος νά προσεγγίσει μέ επισημονική και νηφάλια μελέτη τά γεγονότα τής κορυφαίας στιγμής του Νέου Έλληνισμού, τήν Έπανάσταση του 1821, αποδεικνύοντας τήν ιδιαίτερη ευαισθησία και ευθύνη της στά θέματα τής Ίστορίας, τής έθνικης ταυτότητας και τής πολιτιστικής ευαισθησίας του έλληνικού λαού. Μέ φορέα τήν Ειδική Συνοδική Επιτροπή Πολιτιστικής Ταυτότητας διοργανώνεται κατ' έτος, ως τό 2021 συνέδριο μέ διαφορετική θεματολογία κάθε φορά. Στην προσφώνησή του κατά τό Α΄ συνέδριο ό Σεβ. Δημητριάδος τόνισε, ότι σκοπός τής διοργάνωσης είναι νά άκουστούν διαφορετικές γνώμες και απόψεις χωρίς φανατισμούς και μονομέρειες και ότι ή μελέτη τής τουρκοκρατίας και του 1821 πρέπει νά μάς βοηθήσει νά πάρουμε διδάγματα και νά άντλήσουμε έλπίδα για τό μέλλον συνειδητοποιώντας ότι τό Έθνος επιβίωσε σέ δυσκολότερες καταστάσεις από αυτές πού σήμερα διερχόμαστε. Στόν τόμο περιλαμβάνονται εισηγήσεις των: Κ. Σβολοπούλου, Γκ. Άρς, Π. Τζερμιά, Γερ. Ζώρα, Ίω. Τσόλκα, π. Γ. Μεταλληνού, Έλ. Άγγελομάτη-Τσουγκαράκη, Άθ. Καραθανάση, Μ. Μαντουβάλου, Άχ. Λαζάρου, Μ. Γιατράκου, Γ. Γεωργή, Άπ. Διαμαντή, Γ. Καραμπελιά και Χ. Μηνάογλου. Τά θέματά τους διακρίνονται σέ τρεις τομείς, ανά ένας άπασχόλησε μία από τίς αντίστοιχες συνεδρίες: Ευρωπαϊκές Πηγές για τήν Έπανάσταση του 1821, Έλληνικές Πηγές για τήν Έπανάσταση του 1821 και Ίστοριογραφία τής Έπανάστασης του 1821.

○ *Κώδιξ Βιβλιοθήκης τής Ίεράς Μητροπόλεως Τρίκκης και Σταγών, τόμοι 2. Έκδοσις τής Ί. Μ. Τρίκκης και Σταγών, Τρίκαλα 2013.*

Ή έκδοση, ή όποια άποτελείται από 1126 σελίδες, κωδικοποιεί 24.054 βιβλία, από τά όποια 7.172 (περίπου 400 δέν έχουν εύρεθει), προέρχονται από τή διαθήκη του Μητροπολίτη Διονυσίου (1960-1970), ένω τά υπόλοιπα 16.882 άνηκαν στην προσωπική βιβλιοθήκη του Σεβ. κ. Άλεξίου, του άνεψιού του, άειμνήστου π. Γεωργίου Μαρίνη και έλάχιστα είναι δώρα ή είχαν άγοραστεί. Ή έκδοση, εκτός από τήν κατ' αύξοντα αριθμό εισαγωγή των βιβλίων στην βιβλιοθήκη μέ έκδοτικά και βιβλιοθηκονομικά στοιχεία καθενός, περιλαμβάνει εύρετήρια-κλειδιά για εύκολότερη χρήση του Κώδικα, όπου είναι καταχωρημένοι οι αύξοντες αριθμοί τους κατά συγγραφείς (έλληνόγλωσσα-ξενόγλωσσα-μεταφρασμένα σέ ξένη γλώσσα ή από ξέ-

νη γλώσσα στά ελληνικά), λειτουργικά και εκκλησιαστικά βιβλία, περιοδικά, σειρές και άλλα έντυπα μέ περιοδική έκδοση κατ' αλφαβητική σειρά. Ἡ Βιβλιοθήκη στεγάζεται σέ ειδικά διαμορφωμένο χῶρο τοῦ Πνευματικοῦ Κέντρου, πού εἶναι συνδεδεμένο μέ τό Μητροπολιτικό Μέγαρο.

- Μητροπολίτου Κορωνείας Παντελεήμονος Καθρεπτιδῆ: *Ψήγματα, Ἐκδόσεις Ἀρμός.*

Στήν εὐρεία συζήτηση πού γίνεται τά τελευταῖα χρόνια γιά τό κήρυγμα στόν τόπο μας καί στά πονήματα πού κυκλοφοροῦνται μέ σκέψεις καί ἀπόψεις γιά τό θέμα αὐτό, ἔρχεται ὡς ἀπάντηση τό βιβλίο τοῦ Σεβασμιωτάτου Κορωνείας. Πιστεύω, καί δέν εἶναι μόνον δική μου ἡ ἀποψη ὡς πιστῆς πού ἔχει ἀκούσει πολλούς ἱεροκήρυκες καί πού ἔχει ταλαιπωρηθεῖ ἀπό ἄκρατη πολυλογία ἢ ἀερολογία κατά τή θ. Λειτουργία, ὅτι ὁ λόγος του εἶναι ὁ πλέον ἀγαπητός τῆς τελευταίας τριακονταετίας. Τά κείμενα πού περιλαμβάνονται στήν έκδοση αὐτή εἶναι μία μικρή ἐπιλογή ἀπό τά κηρύγματά του, καλύπτουν ὅμως ἕνα σημαντικό φάσμα τῶν πνευματικῶν προβλημάτων τῶν πιστῶν κάθε ἐποχῆς καί κάθε ἡλικίας καί σπάνιο βοήθημα γιά κάθε κληρικό. Λόγος σαφῆς καί βασανισμένος τόσο, ὥστε νά εἶναι σεβαστό ἄκουσμα γιά τούς πεπαιδευμένους καί σαφές μήνυμα καί γιά τούς πιά ἀπλούς ἀκροατές. Τό πλούσιο λεξιλόγιο, ἡ προσεκτική ἀναφορά σέ κείμενα τῆς Ἐκκλησίας, οἱ καίριες ὑποδείξεις, οἱ εἰλικρινεῖς τοποθετήσεις πού δέν τρομάζουν ἀλλά βοηθοῦν στή συνειδητοποίηση λαθῶν καί παρεξηγήσεων, οἱ σοφές προτροπές, πλέκονται ὅλα σέ ἕνα δημιουργικό πνευματικό ὑπόδειγμα πού προκαλεῖ πολλές σκέψεις στόν ἀναγνώστη. Εἶναι ἀπό τίς ἐλάχιστες φορές πού ἡ ὑπογραφομένη ἐκφράζει τήν ἀποψή της γιά θεολογικό βιβλίο, ἀλλά εἶμαι συγκινημένη ἀπό τόν ἀπόηχο τῆς τόσο γνωστῆς φωνῆς, ὅπως ἀναδύεται ἀπό τίς σελίδες τῶν *Ψημάτων*, προκαλώντας τήν προσοχή, τήν περίσκεψη καί τήν χαρά ἀπό μία θαυμάσια πνευματική ἐπικοινωνία.

- Ἐπισκόπου Νανζιανζοῦ Θεοδωρήτου Πολυζωγοπούλου: *Διακονίας Ἀπάνθισμα. Ἀθήναι 2013.*

Τό βιβλίο κυκλοφορήθηκε μέ τήν εὐκαιρία τῆς συμπλήρωσης σαράντα ἐτῶν διακονίας τοῦ συγγραφέα στήν Ἐκκλησία, τόσο στήν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ὅσο καί στό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο. Τά κείμενα πού περιλαμβάνονται εἶναι τακτοποιημένα κατά χρονολογική σειρά καί διακρίνονται σέ δύο κατηγορίες: θεολογικά καί ἱστορικά. Ἰκανός χειριστής τῆς γλώσσας καί ἐπομένως καί τῆς γραφίδας ὁ Θεοφιλέστατος, ἐλκύει τόν ἀναγνώστη μέ τή μεστή ἔκφραση τῶν σκέψεῶν του. Θεολογική ἀνάλυση καί κριτική ἱστορική ἀποτίμηση εἶναι τά κύρια χαρακτηριστικά τῶν κειμένων. Παράλληλα ἐπαναφέρει στή μνήμη παλαιότερα καί νεότερα πρόσωπα τῆς Ἐκκλησίας, πού ἄφησαν τό στίγμα τῆς δικῆς τους παρουσίας στόν χῶρο τῆς Ὁρθοδοξίας. Μορφές ὅπως ἐκεῖνες τοῦ Ἁγίου Διαδόχου Φωτικῆς, τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τῆς Κλίμακος, τοῦ Πατριάρχη Βαρθολομαίου, τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Θυατείρων καί Μ. Βρετανίας Ἀθηνᾶγόρα Α', στά ὁποῖα ἀφιερώνει ὀλόκληρα κεφάλαια, ἀλλά καί ἄλλες, πού ξεπηδοῦν μέσα ἀπό σελίδες ἀφιερωμένες σέ ἀνάμνηση ἢ ἐκτίμηση σημαντικῶν περιόδων τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας, ὅπως οἱ Ἀρχιεπίσκοποι Σεραφεῖμ καί Χριστόδουλος ἀλλά καί ὁ Μητροπολίτης Νικαίας Γεώργιος, τοῦ

όποιου μνημονεύει τήν πατρική στοργή, πού ένθυμοῦνται πάντα ὅσοι τόν γνώρισαν. Ἡ ἀναφορά σέ μελέτες, ἄρθρα, ὁμιλίες καί πεπραγμένα τοῦ συγγραφέως μαζί μέ τό φωτογραφικό παράρτημα, τεκμηριώνουν τήν ἀπλότητα ἀλλά καί τήν ἐμβριθείά του, πού συνδυάζεται μέ πολυσχιδές καί πλούσιο ποιμαντικό ἔργο.

○ Ἄρχιμ. Αὐγουστίνου Μύρου: *Γράμματα ἀγάπης σ' ἕνα νέο*. Ἀθήνα, 2013.

Στήν περίπτωση αὐτοῦ τοῦ βιβλίου θά μᾶς ἐπιτρέψει ὁ συγγραφεύς νά χρησιμοποιοῦμε τίς λίγες οὐσιαστικές γραμμές μέ τίς ὁποῖες ὁ ἴδιος εἰσάγει τόν ἀναγνώστη στό περιεχόμενό του. Εἶναι γλαφυρός, τρυφερός ἀλλά καί ἀποφασιστικός ὁ λόγος πού χρησιμοποιεῖ καί πιστεύουμε ὅτι ἔτσι ἐπιτυγχάνει νά προσεγγίσει τούς νέους. Γράφει λοιπόν: «Τό ὑλικό πού χρησιμοποιήθηκε γιά τήν οἰκοδομή τοῦ βιβλίου αὐτοῦ εἶναι ποικίλο. Ἀλήθειες, βιώματα, μαρτυρίες, παραδείγματα, προτροπές, παρμένα ἀπό τούς ἁγίους πατέρες (κυρίως ἀπό τόν ἅγιο Χρυσόστομο) ὡς καί τούς πιό σύγχρονους συγγραφεῖς. Δικό μου εἶναι τό σχέδιο καί τό κτίσιμο, καί ὁμολογῶ πώς τό ἔκανα μέ κόπο πολύ, μαζί μέ τήν λαχτάρα τῆς καρδιάς μου νά φθάσουν στά χέρια ἐκείνων τῶν νεανικῶν ψυχῶν πού, περπατώντας στό στενό μονοπάτι, γλύστησαν μία μέρα, ξεγελάστηκαν, καί ἔμειναν χωρίς ἐλπίδα, χωρίς ζεστασιά καί χωρίς ἀγάπη». Σέ πρῶτο πρόσωπο ἀπευθύνεται στόν κάθε νέο προσωποποιώντας τον ὡς φίλο του. Χρησιμοποιεῖ καί σχετικά ποιήματα καί φωτογραφίες γιά νά κάνει σαφέστερο τό μήνυμά του. Ἐνα ἀνάγνωσμα, πού ἄν καί ἀπευθύνεται σέ νέους οὐσιαστικά, πρέπει νά ἔχει ἀποδέκτες τούς γονεῖς καί κυρίως τούς ποιμένες. Ἡ ἀποπλάνηση, ἡ παραπλάνηση καί τό παραπάτημα τῶν νέων εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἀδολεσχίας τῶν μεγάλων, γι' αὐτό καί δική τους ἡ εὐθύνη νά τά προλάβουν ἢ ἔστω νά τά ἀνατρέψουν.

○ Ἄρχιμ. Ἰωάννου Καραμούζη: *Ἡ ποιμαντική προσέγγιση τῶν κωφῶν καί τῶν βαρηκόων*. Ἐκδόσεις Λύχνος, Ἀθήνα 2013.

Τό πόνημα, διατριβή ἐπί διδακτορία, εἶναι μοναδικό καί ἐπομένως πολύ σημαντικό στό εἶδος του. Προσεγγίζει μέ γνώση ἱστορική, ἀνθρωπολογική ἀπό ὀρθόδοξη σκοπιά, ἱατρική, ψυχολογική, οἰκογενειακή, παιδαγωγική, κοινωνική καί βασικά ποιμαντική, ἕνα σοβαρό καί πολύ εὐαίσθητο κοινωνικό θέμα, τήν ποιμαντική τῶν κωφῶν καί τῶν βαρηκόων. Τίς πτυχές αὐτές, οἱ ὁποῖες ἐξετάζονται σέ ξεχωριστά κεφάλαια, ὀκτώ συνολικά, εἶναι ἀπαραίτητο νά ἔχει μελετήσει ἐπιστημονικά καί νά γνωρίζει κατά βάθος ὁ ποιμένας, γιά νά πλησιάσει τούς ἀνθρώπους μέ ἀκουστικές ἀτέλειες. Μέ ἐφόδιο τίς γνώσεις πού ἀφοροῦν στήν κώφωση-βαρηκοῖα, διακονεῖ ὅλες τίς ἀνάγκες τους καί προσπαθεῖ νά τούς βοηθήσει νά ἀναρθοῦν σέ ὀλοκληρωμένες προσωπικότητες, ἀνταποκρινόμενος συνεπῶς τόσο σέ θεωρητικά ὅσο καί πρακτικά θέματα. Τό βιβλίο περιλαμβάνει σέ παράρτημα διάφορες σχετικές μέ τό θέμα φωτογραφίες, σχέδια, σκίτσα, ξενόγλωσσα κείμενα, εἰκόνες καί πολλά ἄλλα τά ὁποῖα συμπληρώνουν ἀπό ἄλλη ὀπτική γωνία τό θέμα. Πλούσια βιβλιογραφία ἑλληνική καί ξένη μαρτυρεῖ τήν ἐπισταμένη μελέτη τοῦ συγγραφέα, ὁ ὁποῖος ὑπηρετεῖ ἀπό χρόνια μέ πάθος τόν ποιμαντικό αὐτό τομέα τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐπιμέλεια: Λίτσα Ἰ. Χατζηφώτη

● Μέ τή συμπλήρωση 45 χρόνων διαποιόμανσης στήν Ἰ. Μ. Καρυστίας τοῦ Σεβ. κ. Σεραφεῖμ στόν Ἰ. Ν. Ἀγ. Τριάδος Κύμης, στίς 8.12.2013, κατά τή διάρκεια τῆς Θ. Λειτουργίας σέ σεμνή τελετή ὁ Γεν. Ἀρχιερ. Ἐπίτροπος τῆς Μητροπόλεως, Πρωτ. π. Ἐλευθέριος Σταμπέλος, μεταξύ ὧσων ἀνέφερε σχετικά μέ τή μακρόχρονη ἀρχιερατική θητεία τοῦ Σεβ. πρόσθεσε ὅτι: «Καί ἡ μεγάλη Εὐλογία ἦλθε αὐτές τίς τελευταῖες ἡμέρες. Ἐπί τῶν ἡμερῶν σας, ἔγινε ἡ ἀνάδειξις ἑνός ἁγίου, ὁ Ὅποιος κατάγεται ἀπό τήν Μητροπολιτικήν σας περιφέρειαν. Τοῦ Ὁσίου Πορφυρίου, πού τόν γνωρίσατε καί τόν ζήσατε καί πολλοί ἀπό μᾶς δέχτηκαν τίς νουθεσίες καί τίς Εὐλογίες Του».

● Στίς 14 καί 15.12.2013 στούς Ἰ. Ν. Ἀγ. Παντελεήμονος καί Ἀγίας Τριάδος Γλυφάδας, κατά τή διάρκεια τῆς Θ. Λειτουργίας, ὁ Σεβ. κ. Παῦλος τέλεσε τή χειροτονία εἰς πρεσβύτερον τοῦ π. Ἀρσ. Τζαμουζάκη καί τή χειροτονία εἰς πρεσβύτερον τοῦ π. Μαρ. Χανόπουλου ἀντιστοίχως, μέ τή συμμετοχή πολλῶν ἐπισκεπτῶν Κληρικῶν καί πλήθους κόσμου. Οἱ δύο νεοχειροτονημένοι ἔγγαμοι πρεσβύτεροι, πτυχιῶχοι Θεολογίας, τοποθετήθηκαν ὡς Ἐφημέριοι στούς Ἰ. Ναούς ὅπου χειροτονήθηκαν.

● Μέ ἐπίκεντρο τῶν ἑορτασμῶν τοῦ Δωδεκαημέρου τόν Ἰ. Μ. Ναό Ἀγίου Νικολάου, ὅπου στίς 3 Ἀπριλίου 1821 οἱ Σπετσιῶτες πρῶτοι ἀπό τοὺς νησιῶτες ξεκίνησαν τόν κατά θάλασσα ἀγῶνα τοῦ Γένους ὑψώνοντας τή σημαία τῆς ἐπανάστασης, τελέσθηκαν πανηγυρικές ἐκδηλώσεις στίς Σπέτσες κατά τό διήμερο 3-4.1.2014 μέ τήν παρουσία τοῦ Σεβ. Ὑδρας κ. Ἐφραίμ, ὁ ὁποῖος, ἐκτός τῶν ἄλλων, στίς 4 Ἰανουαρίου ἱερούργησε στόν Ἰ. Μ. Ναό ἐπί τῆ ἑορτῆ τοῦ Ὁσίου Νικηφόρου τοῦ Λεπρού. Στόν ἐν λόγω ναό φυλλάσσεται τεμάχιο ἀπό τά ἱερά λείψανα τοῦ νεοφαναοῦς ὁσίου.

● Στίς 2.1.2014 τελέσθη ἡ Θ. Λειτουργία στόν Ἰ. Μ. Ν. Ἀγ. Δημητρίου Χαλκίδος, μέ ἀφορμή τήν ἑορτή τοῦ Ὁσίου Μάρκου τοῦ Κωφοῦ. Προσκήληθηκαν, ὅπως κάθε χρόνο, κωφοί ἀδελφοί μας νά συμμετάσχουν στήν Θ. Λειτουργία, ἀφοῦ ὁ ὑπεύθυνος γιά τή διακονία τους Ἀρχιμ. π. Ἰω. Καραμουζῆς, Ἱεροκῆρυξ τῆς Ἰ. Μητροπόλεως καί συνεργάτης τῆς Σ.Ε. Διορθοδόξων καί Διαχριστιανικῶν Σχέσεων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἔκανε θεολογική διερμηνεία τῆς Θείας Λειτουργίας. Ἐπίσης μέ ἐκκλησιαστική λαμπρότητα καί σύμμαχο τόν θαυμάσιο καιρό, ἡ πόλη τῆς Ἰστιαίας τῆς Β. Εὐβοίας πανηγύρισε τόν Πολιοῦχο τῆς Ἁγιο Ἀθανάσιου στίς 17 καί 18.1.2014, στόν ὁμώνυμο Ἰ. Ναό, προεξάρχοντος τοῦ Σεβ. κ. Χρυσοστόμου.

● Προσκεκλημένος τῆς Ἀδελφότητος τῆς Ἰ.Μ. Σίμωνος Πέτρας, ὁ Σεβ. Πατρῶν κ. Χρυσόστομος μετέβη στό Ἁγιον Ὄρος προκειμένου νά προστεῖ τῆς Πανηγύρε-

ως τοῦ Ὁσίου Σίμωνος τοῦ Μυροβλήτου, Κτίτορος τῆς Ἱ. Μονῆς (9-10 Ἰανουαρίου μέ τό νέο ἡμερολόγιο) καί νά τελέσει τήν εἰς Πρεσβύτερον χειροτονία τοῦ Διακόνου καί Μοναχοῦ τῆς Γερβασίου, ὁ ὁποῖος κατάγεται ἀπό τήν Πάτρα καί εἶναι υἱός τοῦ Ἱερέως π. Ἰω. Μιχαλοπούλου, Ἐφημερίου τοῦ Ἱ. Ν. Τιμ. Προδρόμου Παραλίας Πατρῶν καί τήν εἰς Διάκονον χειροτονία τοῦ Μοναχοῦ τοῦ Ἱ. Κελλίου Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Καρυῶν Μιχαήλ.

● Στόν Ἱερό Ναό τοῦ Ἀποστόλου Παύλου στό Μενίδι Αἰτωλοακαρνανίας κατά τή θ. Λειτουργία στίς 26.1.2014 ὁ Σεβ. Αἰτωλίας καί Ἀκαρνανίας κ. Κοσμᾶς, σέ κλίμα ἰδιαίτερης λαμπρότητας τέλεσε τήν εἰς διάκονον χειροτονία τοῦ Δημ. Μπαζούλα, ὁ ὁποῖος ἔλαβε κατά τή χειροτονία τό ὄνομα Δαυίδ. Ὁ νέος κληρικός εἶναι πτυχιούχος τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ ΚΠΑ Ἀθηνῶν καί θά τοποθετηθεῖ στόν Ἱ.Ν. Ζωοδ. Πηγῆς Ἀγρινίου. Ἐπίσης στίς 8.2.2014 ὁ κ. Κοσμᾶς χειροτόνησε στόν Ἱ.Μ.Ν. Ζωοδ. Πηγῆς Ἀγρινίου τήν εἰς πρεσβύτερον χειροτονία τοῦ διακόνου π. Τύχωνος Σκιαδᾶ, ἀγάμου κληρικοῦ, γόνου πολύτεκνης οἰκογένειας καί κατά σάρκα ἀδελφοῦ τοῦ καθηγουμένου τῆς Ἱ.Μ. Κοιμ. Θεοτόκου Βλοχοῦ Τριχωνίδος, καί τήν ἐπομένη στόν Ἱ.Ν. Ἀγ. Ἀθανασίου Μεσολογγίου τήν εἰς διάκονον χειροτονία τοῦ π. Χρ. Γιώτη.

● Πρίν τήν Ἀπόλυση τῆς Θ. Λειτουργίας στόν Ἱ.Μ.Ν. Ἀγ. Βασιλείου Τριπόλεως, ὁπότε τελέσθηκε καί μνημόσυνο τῶν διατελεσάντων Ἀρχιερέων τῆς Ἱ.Μ. Μαντινείας καί Κυνουρίας, τῶν Ἱερέων τῶν ἱερατευσάντων εὐόρκως στόν Μητροπολιτικό Ναό καί ὄλων τῶν κεκοιμημένων Εὐεργετῶν καί Δωρητῶν τοῦ Ἱ. Ναοῦ, ὁ Σεβ. κ. Ἀλέξανδρος ἀπένειμε τό ὄφρικόιο τοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου στόν δραστήριο Ἐφημέριο - Προϊστάμενο τῆς Ἐνορίας τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ἱ.Ν. Ἀγ. Βασιλείου Τριπόλεως π. Ἰωάννη Κ. Σουρλίγγα. Ὁ π. Ἰωάννης ἐργάζεται μέ συνέπεια καί μέ πιστότητα ὅλα αὐτά τά χρόνια στήν Τοπική Ἐκκλησία, ἐξυπηρετεῖ ἀόκνως τίς λειτουργικές ἀνάγκες τῆς Ἐνορίας του στήν Τρίπολη καί τῶν Ἐνοριῶν Πάπαρι καί Δάφνης Μανιατίου, διακονεῖ στά γραφεῖα τῆς Ἱ. Μητροπόλεως ὡς λογιστής καί ἔχει ὑπό τήν Προεδρία του τήν Ἱ.Μ. Γοργοπηκόου Νεστάνης Μαντινείας. Στό πρόσωπο τοῦ π. Ἰωάννου τιμήθηκε καί ἡ πρεσβύτερα του Ἑλένη καί τά δύο τέκνα του. Ἐπίσης εἶναι ὁ συνεπέστερος καί συστηματικότερος συντάκτης δελτίων ἐκκλησιαστικοῦ τύπου.

● Σέ κατανυκτική ἀτμόσφαιρα τῆς ἀγρυπνίας, πού τελέσθηκε στίς 5.2.2014 στόν Ἱ.Ν. Ἀγ. Γλυκερίας Γαλασίου, τελέσθηκε μέ εὐλογία καί ἐντολή τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Ἱερωνύμου ἀπό τόν Σεβ. Βελεστίνου κ. Δαμασκηνό, ἀρχιερατικῶς ὑπευθύνου τῆς περιφέρειας Γαλασίου, ἡ εἰς πρεσβύτερον χειροτονία τοῦ διακόνου τοῦ Ναοῦ, π. Φωτίου Καραδήμα. Παρέστη καί ὁ Σεβ. Μαραθῶνος κ. Μελίτων καί πολλοί κληρικοί φίλοι τοῦ χειροτονηθέντος.

● Πραγματοποιήθηκε στίς 7.2.2014 ὁ Ἀγιασμός θεμελιώσεως τοῦ νέου Ἱ.Ν. Ὁσίου Πορφυρίου τοῦ Καυσοκαλυβίτου στήν περιοχή τοῦ Ἡρακλείου Λαγκαδᾶ. Τόν Ἀγιασμό τέλεσε ὁ Σεβ. Λαγκαδᾶ κ. Ἰωάννης καί συμμετεῖχαν ὁ Σεβ. Ἀρχαλοχωρίου κ. Ἀνδρέας καί οἱ Θεοφ. Θεουπόλεως κ. Παντελεήμων καί Θερωῶν κ. Δημήτριος.

Παροχή αναρρωτικής άδειας σέ Κληρικούς

Πρωτ. Γεωργίου Βαμβακίδη,
Γενικοῦ Ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου Ἱ.Μ. Ζιχνῶν καί Νευροκοπίου,
Ἐκπροσώπου Τύπου Ι.Σ.Κ.Ε.

ΣΥΜΦΩΝΑ μέ τή νέα νομοθεσία τοῦ Ὑπουργείου Ὑγείας σχετικά μέ τήν παροχή αναρρωτικῆς ἀδείας ἀπό τήν ἀρμόδια ὑπηρεσία τοῦ ὑπαλλήλου, οἱ ἐνδιαφερόμενοι, ὡς ἐκ τούτου καί οἱ Κληρικοί, πρέπει νά γνωρίζουν γιά νά λάβουν αναρρωτική ἄδεια ἀπουσίας ἀπό τά Ἐφημεριακά τους καθήκοντα τά ἑξῆς:

α) Ὁ κληρικός πού αἰτεῖται αναρρωτικῆς ἀδείας, προσκομίζει πρὸς τόν Μητροπολίτη πού ὑπάγεται αἴτηση μέ ὅλα τά προσωπικά του στοιχεῖα (Ὄνοματεπώνυμο, πατρώνυμο, μητρώνυμο, ἀριθμό ἀστυνομικῆς ταυτότητος, ΑΜΚΑ).

β) Γνωμάτευση ἀπό Ἰατρό τοῦ Ε.Σ.Υ. ὑπογεγραμμένη καί σφραγισμένη ἀπαραίτητα μέ τήν στρογγύλη σφραγίδα τοῦ Νοσηλευτικοῦ Ἰδρύματος πού νοσηλεύτηκε.

γ) Ἐξιτήριο ἀπό τό Νοσηλευτικό Ἰδρυμα πού νοσηλεύτηκε.

Κατόπιν, ἡ Ἱερά Μητρόπολις εἰς τήν ὁποία ὑπάγεται ὁ Κληρικός πού αἰτεῖται

τήν αναρρωτική ἄδεια, τά ἀποστέλλει μέ διαβιβαστικό στήν ἀρμόδια Πρωτοβάθμια Ὑγειονομική Ὑπηρεσία.

Στό διαβιβαστικό τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως πρέπει νά ἀναφέρεται ὁπωσδήποτε ἡ ἡμερομηνία τοῦ ἀρχικοῦ του διορισμοῦ, ὅτι δέν ἀπώλεσε τήν Ἱερωσύνη του καί ἐπίσης πόσες αναρρωτικές ἄδειες ἄδειες ἔλαβε κατά τήν τελευταία πενταετία καί τό τρέχον ἔτος πού ὑποβάλλει τήν αἴτηση. Ἐάν δέν ἔχει λάβει ἀναρρωτικές ἄδειες σημειώνεται ὅτι δέν ἔχει λάβει ἀναρρωτική ἄδεια. Οἱ λεπτομέρειες δυστυχῶς εἶναι ἀπαραίτητες, διότι ἐάν δέν δευκρινίζονται λεπτομερῶς ὅλα ὅσα ἡ Ὑγειονομική Ὑπηρεσία ζητᾶ, τά δικαιολογητικά ἐπιστρέφονται καί πρέπει νά ἀποσταλοῦν ἐκ νέου διορθωμένα.

Ἐπίσης στό διαβιβαστικό τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως πρέπει νά ἀναφέρεται καί γιά πόσες μέρες θά λάβει ἀναρρωτική ἄδεια ὁ Κληρικός ἐκτός ἀπό τίς ἡμέρες νοσηλείας του στό Νοσοκομεῖο.

Είδοποίηση για τούς παραλήπτες τοῦ περιοδικοῦ «Ἐφημέριος»

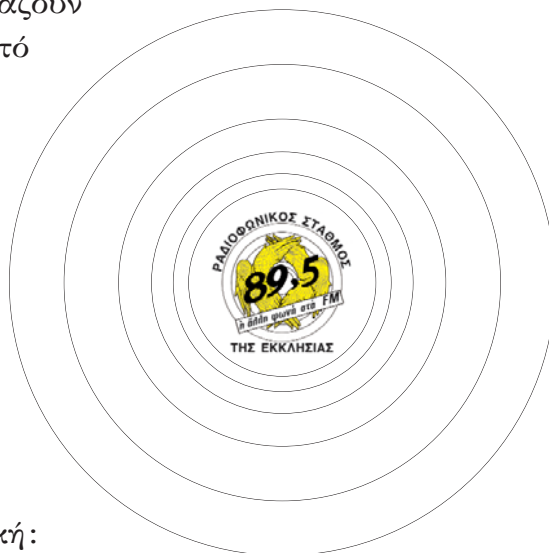
Ἐνημερώνουμε τούς κληρικούς ἀναγνώστες τοῦ «Ἐφημερίου» ὅτι λόγω τοῦ τριπλασιασμοῦ τῆς ἀξίας τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν καί τῆς εὐρύτερης δυσμενοῦς οικονομικῆς καταστάσεως, τά Ἐκκλησιαστικά Περιοδικά ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ καί ΕΚΚΛΗΣΙΑ, μέ ἀπόφαση τῆς Ἱεραῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, πρὸς τό παρόν δέν θά ἀποστέλλονται μέ τά Ἑλληνικά Ταχυδρομεῖα στήν διεύθυνσή σας, ἀλλά στίς κατά τόπους Ἱερές Μητροπόλεις, προκειμένου νά διανέμονται κατά τίς Ἱερατικές Συνάξεις στούς δικαιούχους Ἐφημερίου.

Προτείνουμε :

Δύο ἐκπομπές πού παρουσιάζουν
τήν ἐκκλησιαστική ζωή, τό
κοινωνικό ἔργο, τόν
πολιτισμό, τά μνημεῖα καί
τήν παράδοση.

15.00 καθημερινά:
Γνωριμία μέ τήν Ὁρθόδοξη
πίστη.

22.00 κάθε Κυριακή:
Μεγάλα ἀφιερῶματα

ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ
Ταχ. Γραφείο
Κ.Ε.Μ.Π. ΚΡ
Αριθμός Άδειας
10

ΕΝΤΥΠΟ ΚΛΕΙΣΤΟ ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ 1856/2004 Κ.Ε.Μ.Π. ΚΡ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΛΤΑ 01 2355

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (Ε.Μ.Υ.Ε.Ε.)
Ίω. Γενναδίου 14 115-21 Άθήναι
Τηλ. 210-72.72.253. Fax: 210-72.72.251
ISSN 1105-7203